Az oktatás, mint az Európai Unió fejlődésének kulcsa

Jelige: RAR 082

Kézirat lezárása: 2014. Április 28.

Tartalom

Tartalom 2

Táblázat és ábrajegyzék 3

Bevezetés 1

1 Az Európai Unió oktatásának fejlődése röviden 2

1.1 Az oktatáspolitika fejlődésének szakaszai 2

1.2 A bolognai és a koppenhágai folyamat 8

2 Oktatás és képzés 2010 11

2.1 A munkaprogram céljai 12

2.2 Az Oktatás és képzés 2010 programjának kihívásai 13

2.3 A nyitott koordináció elve 14

2.4 Az Oktatás és képzés 2010 szakaszainak eredményei és új kihívásai 14

2.4.1 A 2004-es jelentés 2001-2003 közötti első szakaszról 14

2.4.2 A 2006-os jelentés 2004-2006 közötti második szakaszról 15

2.4.3 A 2008-as jelentés a 2005-2007 közötti harmadik szakaszról 16

2.5 2010-es jelentés, a végső eredmények 17

2.6 Az egész életen át tartó tanulás keretében létrehozott 5 kulcskompetencia eredményei 20

3 Oktatás és képzés 2020 22

3.1 Oktatás és képzés 2020 program referenciaértékei 25

3.2 Az oktatás és képzés 2009-2011-közötti időszakának kiemelt területei 27

3.3 Az oktatás és képzés 2009-2011-közötti időszakának eredményei 28

3.4 Az oktatás és képzés 2012-2014-közötti időszakának kiemelt területei 30

4 Az Európai Unió oktatáspolitikájának jelenlegi helyzete és várható fejlődési irányai 32

4.1 Hol tart ma az uniós oktatáspolitika 32

4.2 A gazdasági válság hatása az oktatásra 33

4.3 Miért nem lesz az oktatás a közel jövőben egységes uniós politika 33
4.4 Az oktatás hatékonyságának javítási lehetőségei 34
5 Záró gondolat 40
Irodalomjegyzék 41
Melléklet 44

Táblázat és ábrajegyzék

1. TÁBLÁZAT: A 2010-ES PROGRAM 13 CÉLKITŰZÉSE 12
2. TÁBLÁZAT: A NYOLC ALAPVETŐ KULCSKOMPETENCIA 19
3. TÁBLÁZAT: KULCSKOMPETENCIÁK 21
4. TÁBLÁZAT AZ OKTATÁS ÉS KÉPZÉS 2020 PROGRAM KIEMELT TERÜLETEI ÉS AZOK REFERENCIAÉRTÉKEI ... 25
5. TÁBLÁZAT A 2000, 2010 ÉS 2020 KÖZÖTTI REFERENCIA ÉRTÉKEK KÜLÖNBÖZETEI 26

1. ÁBRA A FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉGGEL RENDELKEZŐK ARÁNYA A 30-40 ÉVESEK KÖRÉBEN (2000,2010) ÉS AZ 2020 NEMZETI CÉLKÍTŰZÉSEI ..... 44.
2. ÁBRA A LEMORZSOLÓDÁS ARÁNYA AZ EURÓPAI UNIÓBAN 2000,2010 ÉS A 2020-AS CÉLKITŰZÉSEK ..... 44.

Bevezetés

Az Európai Uniónak „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell válnia, amely képes a fenntartható fejlődésre, több és jobb munkahelyet kínál, és nagyobb társadalmi kohéziót valósít meg”[1] Ebben pedig kulcsfontosságú szerepet játszik az oktatás.

Az oktatás és képzés az Európai Unió egyik legfontosabb területe a gazdasági növekedés szempontjából. 2000-ben elindult lisszaboni folyamat részeként, az Európai Unió célul tűzte ki a tudás alapú társadalom megteremtését és azt, hogy az Európai Unió az egyik versenyképesebbé váljon. Ebben a célkiűzésében pedig jelentős szerepet szánt az oktatásnak. Az oktatáspolitika jelenlegi helyzetének megismeréséhez, először végig kell venni azokat a fontos állomásokat, melyek kihatottak az Európai Unió oktatáspolitikájának fejlődésére. Ez után pedig meg kell vizsgálni, hogy milyen intézkedéseket tartalmazott az Unió oktatáspolitikája 2000 – 2010 között tartó programja, valamint, hogy milyen eredményeket értek el ebben az időszakban. Ez alapján pedig azt vizsgálom meg, hogy a jelenlegi „Oktatás és képzés 2020” programja, milyen új célkitűzéseket irányzott elő 2020-ig. Ezen felül pedig a jelenleg érvényben lévő második szakasz prioritásait is elemezni kell. Végül az Európai Unió jelenlegi Oktatáspolitikai helyzetének ismertetésén keresztül, kísérletet teszek az egyes területek problémáinak megoldására.

Előzetes hipotézisem, hogy az uniós oktatáspolitika jó irányba halad, azonban nem számol, olyan külső változókkal, mint amilyen a 2008-ban kitört gazdasági válság volt, és nem veszi figyelembe az egyes tagállamok külső hatásokra gyakorolt gyors kiegyensúlyozó intézkedéseit. Itt főképp a gazdasági visszaesést kell megemlíteni. A tagállamok legelső intézkedéseik között, ugyanis ott szerepelt az oktatáspolitikából való pénzelvonás, amely jelentős mértékű károkat okozott az eddig elért eredmények tekintetében.

A tanulmány során az volt a célom, hogy rávilágítsak a jelenlegi oktatáspolitika problémáira és, hogy esetleges megoldásokkal elősegítsem az oktatáspolitika jövőbeni fejlődését. Az egyes problémák megoldására tett javaslatok leírásánál a személyes tapasztalataimat illetve az eddigi pályafutásom során hallottakat vettem alapul. Javaslataimat úgy rendszereztem, hogy azok egymásra épülnek és egymásból következnek.

[1] http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/lisbon/article_7207_hu.htm

1 Az Európai Unió oktatásának fejlődése röviden

Az Európai Unió oktatáspolitikájának fejlődése négy nagyjából jól elkülöníthető szakaszra bontható. Az első szakaszban, amely az EGK szerződéstől (1958), 1971-ig tart nem fordítottak különösebb figyelmet az oktatás felé, azonban a szakképzés egyes aspektusai iránt igen. A második szakról, az Egységes Európai Okmány aláírásáig beszélhetünk. A világgazdaságban lezajlott változások és az ehhez kapcsolódó társadalmi átrendeződések következtében egyre jobban kezdett előtérbe kerülni az oktatás. Az Európai Egységes Okmány és az Európai Unióról Szóló Szerződés közötti időszakban pedig már elindultak az első akcióprogramok és az Európai Közösség oktatáspolitikájának irányai és prioritásai is kezdek körvonalazódni. Az utolsó, napjainkban is tartó szakaszban már szétválasztásra került az oktatás és a szakképzés területe és mindkét esetben meghatározásra került a tagországok és a Közösség hatáskörei illetve felelőssége. *[Forgács-Loboda 2003 18. old.]*

1.1 Az oktatáspolitika fejlődésének szakaszai

A Római Szerződéstől 1971-ig

Az Európai Gazdasági Közösség hat alapító tagállama 1957-ben írta alá az EGK szerződést, amely az oktatást még nem említi, azonban a szakképzésre több esetben is kitér. A 41. Cikkely fogalmazza meg, hogy a 39. cikkelyben megfogalmazott célkitűzések elérése érdekében megengedi „a hatékony együttműködést a szakképzés, a kutatás és a mezőgazdasági ismeretek terjesztése terén, ami intézmények és akcióprogramok közös finanszírozását is magában foglalhatja” *[Forgács-Loboda 2003 4. old.]* A munkaerő szabad áramlásának elősegítése érdekében a Római Szerződés 57. cikkelye szükséges lépésként említi meg, hogy a Tanács „irányelveket bocsát ki a diplomák, a vizsgabizonyítványok és egyéb képesítések közös elismerésére vonatkozóan” *[Forgács-Loboda 2003 4. old.]* A 128-as cikkelyben pedig megfogalmazták, hogy „a Tanács a Bizottság javaslata alapján, a Gazdasági és Szociális Bizottsággal és a Közgyűléssel folytatott konzultációt követően megállapítja egy olyan közös szakképzési politika végrehajtásának általános elveit, amely mind az egyes nemzetgazdaságok, mind pedig a közös piac harmonikus fejlődéséhez képes hozzájárulni.” *[Forgács-Loboda 2003 5. old.]* Végül a szerződés 123-126. cikkelye az Európai Szociális Alap létrehozásáról rendelkezik, melynek alapvető célja, hogy javítsa a foglalkoztatási lehetőségeket, különösen szakképzések és átképzések segítségével. Összefoglalva az EGK

Szerződés inkább gazdasági célokat szolgált, így az oktatás és képzésről csak annyiban esett szó, amennyiben az közvetlenül a gazdasághoz kötődött. A szakképzések harmonizációját is csak a gazdasági fejlődés elősegítéséhez elengedhetetlen munkaerő szabad áramlásának területén említi meg.

1971-től az Egységes Európai Okmány aláírásáig

Az 1960-as években sem történt komoly előrelépés, és továbbra is csak a szakképzési politikára fókuszált az Közösség. Az 1970-es években viszont már, az Európai Közösség politikusai egyre inkább az oktatásban látták az uniós állampolgárok jövőjét. Már nem a kimeríthető természeti erőforrásokkal való gazdálkodás, hanem az emberi erőforrások és a tudás alapú innovációk kerültek előtértbe, amelyet az 1973-as olajválság is megerősített. *[Forgács-Loboda 2003 8-9. old.]* A Bizottság 1973-ban Henri Janne-t az akkori belga tanügyminisztert kérte fel, hogy dolgozza ki a közösség oktatáspolitikájának alapelveit (Janne jelentés) mellyel kezdetét vette az európai oktatáspolitika. A jelentés megállapította, hogy a Római szerződés csak korlátozott lehetőségeket biztosít az oktatás és képzés területén. Továbbá azt javasolta, hogy más például gazdasági, vagy a szociális területek működését alapul véve, az oktatás területén is egy koherens politikát kellene kidolgozni. A Római Szerződésben foglaltakat szem előtt tartva, egy koherens stratégia létrehozását javasolta. *[Forgács-Loboda 2003 14. old.]* Válaszul a Bizottság javaslatot tett a Tanácsnak az oktatási együttműködés keretének megteremtésére. Így létrejött az Oktatási Miniszterek Tanácsa illetve az Oktatási Bizottság, amelyek a tagállamok minisztereiből álltak és az Oktatási Tanács üléseit készítették elő. Az Oktatási Miniszterek Tanácsa számos kísérleti program elindítását javasolta az alap közép- és a felsőoktatás szintjén. Az első oktatási akcióprogram így 1976-ban indult el. Az Oktatási Miniszterek Tanácsa az oktatás jövőbeli irányvonalát is meghatározta mivel kijelentette, hogy minden tagállamnak saját oktatáspolitikája van, melyet tiszteletben kell tartani. Ennek eredménye képpen az oktatáspolitika területén nem kívánták korlátozni a tagállamok szuverenitását, csupán együttműködést javasoltak az oktatás hatékonyságának és minőségének javítása érdekében. *[Forgács-Loboda 2003 14-15. old.]*

Az Egységes Európai Okmánytól az Európai Unióról szóló szerződésig

Az Európai Közösség bővülésének illetve az integráció lelassulásának következtében született meg az Európai Egységes Okmány, amely már az oktatás - képzést tartotta az egységes piac megvalósításának egyik fő eszközének. Ezzel elismerte, hogy az emberi erőforrások kiaknázása elengedhetetlen az egységes piac sikeres megvalósulásához. 1987-től az Európai Bizottság kilenc új akcióprogramot indított el az oktatás és képzés területén, köztük a ERASMUS-t a LINGUA-t, a PERTA-t vagy a FORCE-t. *[Forgács-Loboda 2003 19-20. old.]*

Az oktatás európai dimenziójáról az Oktatási Miniszterek Tanácsa illetve az Európai Tanács 1988-ban közös határozatot fogadott el. A határozat nem törekedett az európai dimenzió fogalmának meghatározására, így tág mozgásteret adott a tagállamoknak. Az oktatás európai dimenziójának lényege, hogy erősítse az európaiságot, az európai identitás tudatot illetve, hogy megőrizze az európai értékeket, tradíciókat. Célja, hogy megismertesse az európai integráció előnyeit és kihívásait az európai fiatalsággal, és hogy felkészítse őket a Közösség gazdasági és társadalmi fejlődésében való részvételre. Továbbá, hogy elősegítse a fiatalok megismerhessék az Európai Közösség és tagállamainak kultúráját, történetét, valamint az Európai Közösség és a tagállamok közötti, illetve a más országok közötti együttműködés jelentőségét. *[Forgács-Loboda 2003 27. old.]*

Az 1980-as évek eseményeiben, illetve az európai dimenzió erősítésére irányuló programokban, már megjelentek az Európai Unió későbbi oktatáspolitikájának prioritásai is, például a versenyképesség növelése, a mobilitás elősegítése vagy az európai identitás erősítése, melyek az oktatást és képzést a közösség fejlődését meghatározó politikává emelte. *[Forgács-Loboda 2003 28. old.]*

Az Európai Unióról szóló szerződéstől 2000-ig

1990 és 1992 között az Unió oktatási és képzési politikájának jövőjéről folytatott tárgyalások eredménye képpen három memorandumot [2] adott ki a Bizottság. A memorandumok áttekintették a közösség eddigi erőfeszítéseit, illetve vitát kezdeményeztek az oktatás és képzés közösségi szerepéről. A memorandumokat kiegészítette az Európai Közösség 1986 és 1993 között működő oktatási és képzési programjainak eredményességéről szóló Zöld könyv is az oktatás európai dimenziójáról. Végül az Európai Unióról szóló szerződés aláírásával

[2] A három memorandum a következő: Memorandum a Felsőoktatásról, Memorandum a szakképzésről és Memorandum a nyitott és távoktatásról.

született meg az Európai Unió önálló oktatáspolitikája, amely immár az együttdöntési eljárás hatálya alá került, mivel a szerződés 126. cikkelye az Unió felelősségi körébe tartozó területként ismerte el. *[Forgács-Loboda 2003 32-35. old.]* Az új oktatáspolitika céljait a szerződés 126. és 127. cikkelye fogalmazta meg, melyek a következők:

1. az oktatás európai dimenziójának fejlesztése elsősorban a tagállamok nyelvének tanítása és terjesztése révén
2. a tanárok és diákok mobilitásának bátorítása, más tagállamban szerzett diplomák elfogadása és eltöltött résztanulmányok idejének beszámítása, valamint az oktatási intézmények közötti együttműködés támogatása
3. az információ- és a tapasztalatcsere lehetőségeinek támogatása a közös érdeklődésre számot tartó területeken
4. ifjúsági cserék és szociálpedagógusok cseréjének támogatása, illetve a távoktatás fejlesztésének támogatása. *[Forgács-Loboda 2003 36. old.]*

Az új szerződésben már különválasztották az oktatás és a szakképzés területét. Azonban az oktatás területe továbbra is csak a tagországokban zajló folyamatok kiegészítésére, illetve ösztönzésére korlátozódót. Ezzel szemben a szakképzés területén a 127. cikkely értelmében az Unió a továbbiakban lehetőséget kapott egy közös szakképzési politika kidolgozására. Így ezen a területen némileg szélesedett az Unió jogköre. Ugyanakkor mindkét terület esetében meghagyta a tagállamok szuverenitását az oktatás tartalmának, megszervezésének illetve nyelvi és kulturális sokféleség terén. *[Forgács-Loboda 2003 35. old.]*

Az oktatással kapcsolatos programok tekintetében az Európai Unió 1995-ben három oktatási és képzési keretprogramot indított el, a Leonardot, a Socratest és az Ifjúság Európáért programot. Ezek közül a LEONARDO program több már korábban is létezett programot (FORCE, PETRA, LINGUA, COMMET) magába foglalva jött létre. A program első szakasza 1999-ig tartott „melynek célja az európai uniós szakmai képzési politika megvalósítása, illetve a tagállamok szakképzési politikájának harmonizációja volt.” [3] A LEONARDO programot az Európai Unió továbbra is az Európai Szociális Alapból támogatta. A további két program a Socrates, amely az oktatás területén írt ki pályázatokat valamint az Ifjúság Európáért program volt, amely a formális oktatásból kikerült fiatalok képzését támogatta. *[Forgács-Loboda 2003 36-37. old.]*

[3] Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=579

A Bizottság 1996-ban kiadott egy Fehér könyvet az Unió előtt álló oktatáspolitikai kihívásokat és azok megoldására adott javaslatokról. Ezen felül pedig kijelentette, hogy a továbbiakban az oktatáspolitika stratégiáját az egész életen át tartó tanulás jegyében kell folytatni. A Fehér könyv egyértelműen megfogalmazta, hogy „ A jövő társadalmában a tanulásnak mindenki természetes szükségletévé kell, hogy váljon, hogy alkalmazkodni tudjunk az új elvárásokhoz, és készségeinket fejleszteni tudjuk igény szerint". *[Európai Bizottság 1995 1. old.]* A Fehér könyv alapvetően öt célkitűzést fogalmazott meg. Egyrészt támogatni kell az ismeretek elsajátítását, illetve az ösztöndíj rendszerek összehangolását. Továbbá közelebb kell hozni az iskolákat és az üzleti életet, fejleszteni kell az iskolák és a cégek együttműködését, különösen a szakmai képzést nyújtó programok terén. Fel kell venni a harcot a kirekesztés ellen, és második esélyt nyújtó iskolákat kell létrehozni az iskolából lemorzsolódtak számára. Minél több ember beszéljen három közösségi (európai) nyelvet. Létre kell hozni az „európai minőséget nyújtó minősítést" melyeket azon iskolák kapnának, akik az uniós elvárásoknak megfelelő magas minőségű oktatást nyújtanak diákjaik számára. Végül pedig jogi szempontból a tőke és oktatási célú beruházásnak egyenlőnek kell lennie.*[Forgács-Loboda 2003 47. old.]* A jelentés azonban nem váltott ki komoly vísszhangot, sőt a miniszterek óvatosan figyelmeztették a Bizottságot, hogy ez a tagállamok hatáskörébe tartozik.

A Fehér könyv kiadása után egy évvel az Európai Bizottság megbízásából egy Kék könyv is készült, amely az Európaiság megvalósítása az oktatás és képzés segítségével címet viselte. A munkacsoport, melyet a jelentés elkészítésével bíztak meg azt állapította meg, hogy az oktatás és képzés elengedhetetlenül fontos az Európai Unió céljainak megvalósítása szempontjából. *[Forgács-Loboda 2003 48. old.]* Így. „amennyiben Európa meg kíván maradni a világ vezető térségei egyikeként, a gazdasági és politikai fejlődés mellett fel kell kínálnia egy vonzó, követésre érdemes Európa-képet fiatal polgárainak. Az oktatásnak és a képzésnek fontos feladata, hogy ez a kép minél érzékletesebben bontakozzon ki a felnövő nemzedékek számára." *[Új Pedagógiai Szemle 1998 számozatlan oldal]* A jelentés négy célt fogalmazott meg, melyekben az Európai Unió 2000-ig előrehaladást kívánt elérni. *[Forgács-Loboda 2003 49. old.]*

1. részt kell venni az európai polgárság létrehozásában
2. meg kell őrizni az európai versenyképességet, a munkahelyeket
3. fenn kell tartani a társadalmi kohéziót
4. meg kell valósítani egy információs társadalomnak megfelelő oktatást és képzést

Ezen célok megvalósítása érdekében az oktatás és képzési rendszerek működésének problémáira, valamint a tanárok, tanítók illetve az intézmények vezetőire kell nagyobb figyelmet fordítani. *[Új Pedagógiai Szemle 1998 számozatlan oldal]* Az oktatási és képzési rendszerek minőségének javítása érdekében a jelentés azt javasolta, hogy az általános és szakképzési rendszerek közötti kapcsolatokat fűzzék szorosabbra. A megszerzett képzettségeket definiálják annak érdekében, hogy azt más országban is elismerhessék, illetve, hogy új foglalkozási profilokat határozzanak meg és alakítsanak ki. Azonban a Kék könyvet a Bizottság semmilyen hivatalos fórumon nem tette közzé, így vísszhangja is elmaradt. Ennek ellenére utólag az Európai Unió oktatáspolitikájának egyik fontos dokumentumává vált, mivel javaslatainak többsége egészben, vagy részben beépült a Lisszaboni stratégia oktatáspolitikai célkitűzései közé.*[Forgács-Loboda 2003 50. old.]*

Az Amszterdami Szerződést 1997-ben fogadták el, amely ugyan az oktatással és képzéssel foglalkozó cikkeket változatlanul hagyta, azonban már a szakképzést is együttdöntési hatály alá helyezte. Továbbá a foglalkoztatási politika területén, amelybe az oktatás és képzés területét is beleértette, javasolta, hogy az Európai Unió közös politikát alakítson ki. Ugyanakkor az egész életen át tartó tanulás fejlesztésére irányuló nemzeti tevékenységek támogatását a közösségi foglalkoztatáspolitika közvetlen céljává tette. *[Forgács-Loboda 2003 50. old.]*

A Bizottság 1999-ben kiadott éves jelentésében megfogalmazta, hogy az európai gazdaság versenyképesebbé tétele a munkahelyteremtés legfontosabb eszköze. A versenyképesség fokozása érdekében pedig többek között egy új oktatási és képzési programot kell létrehozni. Ezzel összhangban a következő évi 2000/C 8/04 sz. Tanácsi Határozat úgy döntött, hogy a jövőben meg kell erősíteni a politikai együttműködést az oktatás és képzés területén. Ez a határozat hozzájárult ahhoz, hogy a 2000-es Lisszaboni csúcs az európai oktatáspolitikák összehangolása érdekében a Nyitott Koordinációs Módszer-t határozza meg. *[Kemény Gabriella 2002 2. oldal]*

A 2000-es Európai Tanács ülésén végül megfogalmazták, hogy az Európai Unió 2010-ig „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kell váljon, amely képes a fenntartható fejlődésre, több és jobb munkahelyet kínál, és nagyobb társadalmi kohéziót valósít meg” *[2005/C 85/01 1.old]* Ezzel egy időben az Oktatási Tanács az Európai Tanács felkérésére, jelentést írt az oktatási rendszerek konkrét célkitűzéseiről. A 2001-es Európai Tanács ülésén pedig az Oktatási Tanács az Európai Tanács elé terjesztette „Az oktatási és képzési rendszerek konkrét jövőbeni céljai” című jelentését. *[Forgács-Loboda 2003 63. old.]*

1.2 A bolognai és a koppenhágai folyamat

Mielőtt rátérnék a Lisszaboni stratégia keretében létrejött „oktatás és képzés 2010 illetve 2020-as programjának a tárgyalására, meg kell említeni két jelentős együttműködési formát a bolognai illetve a koppenhágai folyamatot, melyek fontos szerepet játszottak és játszanak a két oktatási program célkitűzéseinek elérésében.

A bolognai folyamat[4]

A Bolognai Nyilatkozat 1998-as aláírását több esemény is megelőzte. 1988-ban a Bolognai Egyetem fennállásának 900. évfordulója alkalmából csaknem 400 rektor írta alá az Egyetemi Magna Charta-t, amely kiemeli, az egyetemek egyre növekvő szerepét a társadalomban. Ezt követően 1998-ban a Sorbonne Egyetem alapításának 800. évfordulóján Franciaország, Németország, Olaszország és az Egyesült Királyság oktatási miniszterei Párizsban megbeszélésre ültek össze. Itt egyértelműen megfogalmazódott az Európai Felsőoktatási Térség létrehozására irányuló igény, valamint annak felismerése, hogy a felsőoktatás kulcstényező, mind a polgárok mobilitása, mind pedig egy a munkaerő piaci igényekhez jobban alkalmazkodni tudó munkavállalók képzése szempontjából. Végül 1999-ben már 29 ország szakminiszterei ültek össze, melynek eredménye a Bolognai Nyilatkozat aláírása lett, mellyel a résztvevő államok önkéntes kötelezettségvállalást tettek annak érdekében, hogy átalakítják oktatási rendszereiket.

A Nyilatkozat hat intézkedést fogalmazott meg, melyet a jövőbeni célul tűzött ki. A tanulói mobilitás érdekében létre kell hozni egy olyan rendszert, amelyben a különböző országból származó oklevelek könnyebben összehasonlíthatóak és megfeleltethetőek egymásnak. A

[4] Forrás: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11088_hu.htm

felsőoktatási képzésben létre kell hozni egy két cikluson alapuló rendszert, amely egy hároméves és egy két éves ciklusból tevődik össze. A rendszer lényege, hogy az első hároméves ciklus után is egy olyan oklevelet szerezhessenek meg a hallgatók, mellyel sikeresen el tudnak helyezkedni a munkaerőpiacon. A tanulói csereprogramok illetve az intézmények közötti átjárhatóság megkönnyítése érdekében egy egységes kreditátviteli és gyűjtő rendszert is létre kell hozni. Meg kell szüntetni minden a hallgatók, az oktatók és a tanárok mobilitását akadályozó tényezőt. A minőségbiztosítás terén ki kell alakítani az együttműködést, valamint a felsőoktatásban is érvényesíteni kell az európai dimenziót, vagyis növelni kell azon modulok számát a felsőoktatásban, melyekben megmutatkozik az európai dimenzió.

Az Európai Bizottság a célok elérése érdekében akcióprogramot indított el, melynek keretében megállapította, hogy a folyamatban résztvevő tagállamok minisztereinek kétévente találkozniuk kell és a konferenciák eredményéről nyilatkozatott tesznek közzé. Ennek megfelelően az első konferenciát 2001-ben Prágában tartották, melyen már 32 ország miniszterei vitatták meg a következő lépéseket. Ezt követően 2003-ban Berlinben 2005-ben Bergenben, 2007-ben Londonban 2009-ben pedig Leuvenben ültek össze. A 2010-es Budapest-bécsi deklaráció pedig hivatalosan is meghirdette az Európai Felsőoktatási Térséget. A 2012-es bukaresti találkozón kiadott nyilatkozat, a gazdasági válságból való kilábalás egyik legfontosabb elemének a felsőoktatást tartja, ugyanis, egy megújuló és felelős képzés elengedhetetlen a gazdasági növekedéshez. Továbbá kijelenti, hogy együtt kell küzdeni a munkanélküliség számának csökkenéséért. A legfontosabb célkitűzésként a következő 2012-2015-ős időszakra többek között a felsőoktatás minőségének javítását és ezzel a foglalkoztatottság javítását, a tanulók mobilitásának további erősítését, illetve az európai képesítési rendszer további javítását említi meg. Végül pedig megegyeztek abban, hogy a következő találkozó Jerevánban Armeniában lesz 2015-ben. *[EHEA 2012 5. old]* Jelenleg, 47 ország vesz részt a bolognai folyamatban, utolsóként Kazahsztán csatlakozott 2010-ben.

A koppenhágai folyamat[5]

2000-ben az Európai Tanács a szakoktatás és szakképzések fontosságát is elismerte, mint az Európai versenyképesség javítását szolgáló eszközt. 2002-ben a barcelonai ülésszakán állásfoglalást fogadott el annak kapcsán, hogy a szakoktatás és szakképzés területére is ki kell terjeszteni az együttműködést, és a bolognai folyamathoz hasonló együttműködést kell létrehozni.

A folyamat célja, hogy javítsa az európai szakoktatás és szakképzés minőségét és vonzerejét, valamint az egész életen át tartó tanulás keretein belül támogassa a szakképzési lehetőségek kihasználását. Fő prioritásai közé tartozik az európai dimenzió erősítése a szakoktatás és szakképzés területén annak érdekében, hogy megkönnyítse a mobilitást, és támogassa a nemzetközi együttműködést. Továbbá, hogy összehasonlíthatóvá tegye az egyes szakképzéseket, bővítse a pályaorientációs és tanácsadási szolgáltatásokat, valamint, hogy fejlessze a minőségbiztosítást ezen a téren.

A miniszterek a bolognai folyamathoz hasonlóan kétévente ülnek össze és adnak ki közleményt. 2004-ben Maastrichtban, 2006-ban Helsinkiben, 2008-ban pedig Bordeaux-ban gyűltek össze. A 2010-ben kiadott bruges-i közlemény értékeli az eddig elért eredményeket, illetve előrevetíti a jövőben még megoldásra váró problémákat. Mindezek alapján pedig célkitűzéseket fogalmaz meg a 2011-2020-as időszakra vonatkozóan. A következő 10 évre (2011-2020) 11 hosszú távú célt fogalmaz meg a 2011-2014-es időszakra pedig 22 rövidtávú célt említ, amelyek között szerepel szakképzés minőségének és hatékonyságának javítása, a képzés munkaerőpiachoz történő igazodásának fokozása illetve az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása. *[Bruges-i közlemény 2010 6. old]*

[5]Forrás:http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/ef0018_hu.htm

2 Oktatás és képzés 2010

A Lisszaboni stratégia egyik kulcselemeként definiálták az oktatás hatékonyságának és minőségének javítását. A Tanács és a Bizottság kiemelte, hogy „az Európai Unió csak akkor válhat a világ vezető, tudás alapú gazdaságává, ha az oktatás és képzés kulcsténye zővé válik a gazdasági növekedés, az innováció, a fenntartható foglalkoztathatóság és a szociális kohézió szempontjából.” *[6365/02 EDUC 27 11.old]* A 2010-ig tartó munkaprogram vezérelvének az élethosszig tartó tanulást nyilvánították és ennek szellemében állapították meg a konkrét tennivalókat. Az oktatás és képzés rendszere, nem csak az oktatás területére koncentrálódik és nem csak egy foglalkoztatás biztosító eszköz. Fontos szerepet játszik a szociális kohézió kialakításában, a diszkrimináció, a kirekesztés, a faj- és idegengyűlölet megelőzésében is. *[6365/02 EDUC 27 10-12. old]*

Az Oktatás és képzés rendszerének jövőbeni célkitűzéseihez kapcsolódó munkaprogramot végül 2002. február 14-én fogadták el, melynek célja, hogy lehetővé tegye egy átfogóbb és korszerűbb oktatási és képzési rendszer kialakítását, és megteremtse a tudás alapú társadalom kialakulásának feltételeit az Unióban. A program tizenhárom pontban fogalmazta meg célkitűzéseit az egész életen át tartó tanulás jegyében. Ezen célok elérése érdekében az Európai Unió a program végrehajtása során a Nyitott Koordinációs Elvet alkalmazta, amely a „közös problémák és célkitűzések meghatározásán, a helyes gyakorlat terjesztésén és az előmenetel előzetesen közösen meghatározott eszközeivel történő nyomon követésen alapszik”. *[6365/02 EDUC 27 8. old]* A célok megvalósítását a tagállamoknak saját adottságaihoz és szükségleteihez mérten kellett megvalósítaniuk. A közös munka az Európai Bizottság koordinációja mellett a tagállamok képviselőiből álló munkacsoportokban folyt. A Bizottság a tagállamok által kétévente megírt tagállami jelentésekből készítette el a közös időközi jelentéseket a Tanács illetve az Európai Parlament számára. *[6365/02 EDUC 27 9-10. old]*

2.1 A munkaprogram céljai

A munkaprogram tizenhárom célkitűzése alapvetően három stratégiai célkitűzés köré összpontosult. Először is javítani kell az európai uniós oktatási és képzési rendszerek minőségét és hatékonyságát, valamint ezeket mindenki számára elérhetővé kell tenni, végül pedig meg kell nyitni azokat a külvilág felé is. [6365/02 EDUC 27 7. old] Ha röviden jellemeznénk a három átfogó célkitűzést, akkor összefoglalva az oktatásnak hatékonynak, elérhetőnek és nyitottnak kell lennie a külvilág felé. A tizenhárom célkitűzést a következő táblázat mutatja be.

1**. táblázat:** A 2010-es program 13 célkitűzése

Az EU-s oktatási és képzési rendszerek minőségének és hatékonyságának javítása
1. A tanárok és oktatók oktatásának és képzésének fejlesztése
2. A tudás alapú társadalom által megkívánt ismeretek fejlesztése
3. Az Kommunikációs és Információs Technológiákhoz (ICT) való hozzáférés biztosítása
4. A tudományos és műszaki tanulmányok vonzóbbá tétele
5. Az erőforrások legjobb kihasználása
Az oktatási és képzési rendszerekhez való hozzáférés megkönnyítése mindenki számára
6. Nyitott tanulási környezet
7. A tanulás vonzóbbá tétele
8. Az aktív állampolgárság, az egyenlő esélyek és a társadalmi kohézió támogatása
Az oktatási és képzési rendszerek megnyitása szélesebb közönség számára
9. A kapcsolódási pontok erősítése a munka és a kutatás világával, valamint a társadalommal
10. A vállalkozó szellem fejlesztése
11. Az idegen nyelvtanulás fejlesztése
12. A mobilitás erősítése
13. Az európai együttműködés erősítése

Forrás: Európai Tanács, Brüsszel, (2002): Az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseihez kapcsolódó részletes munkaprogram 6365/02 EDUC 27 5. old.

2.2 Az Oktatás és képzés 2010 programjának kihívásai

Az Oktatás és képzés 2010 programnak számos kihívással kellett szembenéznie. A világot folyamatos és gyors változások jellemezték és jellemzik ma is. A világra a növekvő globalizáció, a gazdasági, társadalmi, kulturális kapcsolatok növekvő bonyolultsága, valamint a technológia egyre erőteljesebb elterjedése lett jellemző. Mindezek figyelembevételével kellett kialakítani az Európai Unió jövőbeni oktatáspolitikáját. A szolgáltatási szektor növekedésével, más fajta, sokkal inkább képzett munkaerőforrásokra volt szükség. Ebben az egyre gyorsabban változó világban, az egyénnek állandóan lépést kell tartani a folyamatosan gyarapodó információval, ily módon elengedhetetlenné vált az egész életen át tartó tanulás. Ahhoz, hogy az Európai Unió a jövőben is versenyképes tudjon maradni, meg kell teremtenie egy tudás alapú társadalmat, amely biztosítja a mindig naprakész és képzett munkaerőt. Ugyanakkor a fejlődő és fejlett országok egyre öregedő lakosságával, vagyis az idősek arányának drasztikus emelkedésével is szembe kellett néznie. A fiatal, képzett szakemberek alacsony száma, különösen a szűkös munkaerő-piaci erőforrásokkal rendelkező országokban okozott komoly gondot. Éppen ezért fontos, hogy minél többen folytassák tanulmányaikat a kötelező oktatáson túl, akár az oktatási képzésen kívül, akár a munkájukhoz kapcsolódó képzés formájában. Így jelentősen javulhatnak esélyeik a munkaerőpiacon. A tanári szakmának ugyancsak szembe kellett néznie ezekkel a demográfiai folyamatokkal. Különösképpen azért, mert az egyre nagyobb arányban lévő negyven vagy annál idősebb tanárok megléte mellett, egyre kevesebben választották a tanári pályát. A migráció figyelembevétele azért vált jelentőssé, mert az oktatási és képzési rendszereket egy többnyelvű közönség kiszolgálására is fel kellett készíteni. Ehhez kapcsolódóan az esélyegyenlőség megteremtődése és a társadalmi kirekesztődés elleni harc is jelentős kihívásként jelent meg. Ennek leküzdésében nagy szerep jutott az egész életen át tartó tanulásnak. Végül pedig figyelembe kellett venni az Európai Unió bővítésével kapcsolatos terveket, hiszen az Oktatás és képzés 2010 programja ezekre az újonnan csatlakozó országokra is vonatkozott. Ez pedig vitathatatlanul kihatott az Unió oktatási és képzési rendszerei célkitűzéseire is. *[5980/01 LIMITE EDUC23 4-6. old]*

2.3 A nyitott koordináció elve

Ahhoz, hogy minél hatékonyabban valósulhassanak meg a 2010-ig meghatározott program céljai, az Európai Tanács kimondta, hogy az közös oktatáspolitika kialakítását a Nyitott Koordináció Elve alapján kell megvalósítani. Ez azt jelenti, hogy meg kell határozni, miként kell mérni a konkrét célkitűzések elérését, és milyen konkrét feladatokat kell elvégezni európai szinten az egyes érintett területeken. Valamint be kell határolni, hogy milyen területek alkalmasak a szakmabeliek körében folytatott áttekintésre, a bevált gyakorlat kicserélésére, illetve, hogy a haladás miként mérhető a referenciaértékekhez. Végül össze kell gyűjteni, hogy milyen területeken lesz szükség indikátorokra, továbbá el kell dönteni, hogy meg kell-e határozni új indikátorokat vagy használhatók-e a jelenlegiek *[5980/01 LIMITE EDUC23 17. old]*

2.4 Az Oktatás és képzés 2010 szakaszainak eredményei és új kihívásai

2.4.1 A 2004-es jelentés 2001-2003 közötti első szakaszról[6]

A 2001-2003 közötti időközi jelentésre azért volt szükség, hogy beazonosítsák, a legfontosabb témákat, meghatározzák, azokat az indikátorokat, amelyekkel ellenőrizhetik a folyamatok alakulását, illetve összegyűjtötték a tagállamokból azokat a stratégiákat, amelyek már hatékonynak bizonyultak.*[6905/04 EDUC 43 11. old.]* 2001 és 2003 között fokozatosan 9 munkacsoportot alakítottak ki melyek feladata, hogy támogassák a közös célkitűzések megvalósítását. 2002 novembere óra pedig három technikai csoport dolgozik a szakképzés-specifikus prioritások megvalósításán.

Lényegében 2004 végére két kulcsfontosságú feladat valósult meg. Az egyik a 29 indikátorból álló rendszer felülvizsgálata és finomítása. Az indikátorok lehetővé tették, hogy jobb legyen a program által kitűzött eredmények megvalósításának mérése az egyes tagállamokban és Uniós szinten. Valamint elkészítettek egy korlátozott számú új indikátort tartalmazó listát is.

[6] *Forrás: [6905/04 EDUC 43]*

2.4.2 A 2006-os jelentés 2004-2006 közötti második szakaszról[7]

A 2006-os jelentésben már kimutatható az elmúlt négy év munkájának eredménye. Egyre több ország tett konkrét lépéseket az Oktatás és képzés 2010 program megvalósításáért és tűzte ki a saját célértékeit, amely az Uniós referenciaszinthez igazodik. Az oktatásra szánt közpénzek GDP százalékos aránya minden tagállamban nőtt. Számos ország ösztönözte az egyének és a háztartások beruházásait, mint például utalványok vagy egyéni tanulmányi számlák, adókedvezmények, vagy tandíjak formájában. Azonban a munkaadók továbbra sem ruháznak be kellő mértékben az továbbképzésekbe. A legtöbb ország számra fontossá vált az oktatás hatékonyságának fokozása a minőség javításával, azonban mivel számos ország nem fejlesztett ki megfelelő teljesítménymutatót, ezért ezen intézkedések hatását nehéz volt mérni.

Az egész életen át tartó tanulásra irányuló stratégiák meghatározásában a jelentés szerint előrelépés történt, azonban megvalósításukra még nem került sor. Az országok többsége valamilyen formában nyilatkozatott tett az egész életen át tartó tanulással kapcsolatos politikájáról, azonban a stratégiák továbbra is kiegyensúlyozatlanok maradtak.

A felsőoktatás szerkezeti átalakításában a Bolognai program egyre több eredményt ért el. Az országok elkezdték a felsőoktatás finanszírozásával, és az intézmények vonzerejével kapcsolatos problémák megoldását, ezzel hozzájárulva a versenyképesség és a foglalkoztatás növekedéséhez.

A szakoktatás és szakképzés minőségének javítása és ez által, vonzóbbá tétele még váratott magára. Ugyanis ezen a területen az intézmények továbbra is inkább a fiatal generációra koncentráltak és így a felnőtt oktatás még mindig nem kapott kielégítő figyelmet. A szakiskolai tanárok illetve szakoktatók szakmai tovább képzése pedig a legtöbb országban még mindig problémát okozott.

A diákok külföldi mobilitását illetően a tagállamok, inkább a külföldre menő diákok mobilitását támogatták jobban. Ennek megkönnyítésére egyre többen kezdték alkalmazni az Europass rendszert, mellyel a különböző végzettségeket jobban meg lehetett feleltetni egymásnak. Az Európai Unióról szóló ismereteket is kezdték beépíteni a tananyagokba, azonban ennek ellenére, az európai diákok még mindig nem rendelkeztek kielégítően mindazokkal a szükséges kompetenciákkal, melyekkel egy európai polgárnak rendelkeznie kellene.

[7] *Forrás: [COM(2005) 549 végleges/2]*

2.4.3 A 2008-as jelentés a 2005-2007 közötti harmadik szakaszról[8]

Az erre az időszakra vonatkozó adatok alapján az eredmények azt mutatták, hogy a tagországok egyre jobban kezdik felismerni az oktatás jelentőségét. Komoly erőfeszítéseket tettek a növekedésre és a foglalkoztatásra vonatkozó iránymutatások végrehajtása érdekében.

Az egész életen át tartó tanulás területén a jelentés alapján már sikerült kidolgozni az európai képesítési rendszerekhez igazodó nemzeti képesítései rendszereket. Az informális és formális tanulási keretrendszer is már folyamatban volt ekkor. Azonban ezeknek a rendszereknek a teljes alkalmazása a kísérleti fázisok után még kihívásokat okozott.

Ehhez kapcsolódóan a továbbiakban meg kellett teremteni a felsőoktatásba való bejutás javítását. Továbbá lehetőséget kellett nyújtani a készségek alacsony szintjével rendelkezőknek, az idősebb munkaerőnek vagy munkanélkülieknek, hogy hozzáférhessenek az oktatás és képzési lehetőségekhez.

A tagországok számára egyre fontosabbá vált az iskola előkészítő oktatás, amely nagymértékben lenne képes hozzájárulni az oktatás hatékonyságához illetve az igazságossághoz. A tanulók a megfelelő óvodai képzés segítségével egységes szintről kezdhetik meg tanulmányaikat az általános osztály első évfolyamában. A négy évesek részvétele az oktatásban 82%-ról 85%-ra emelkedett 2004-től 2008-ig tartó időszak folyamán, amely biztató eredményre utalt.

A felsőoktatás területén az irányítás, a finanszírozás, valamint a felsőoktatási képzések vonzóbbá tétele is egyre nagyobb figyelmet kapott mind nemzeti mind pedig Uniós szinten, azonban az intézmények autonómiájának növelésében még nem történt komoly előrelépés. A nyelvtanulás és a nyelvi sokféleség területén sikerült eredményeket elérni.

Az oktatásra fordított közkiadások tekintetében a jelentés szerint még volt mit tenni, mivel a 2000-2003 közötti biztató növekedés 2004-ben abbamaradtak. A referenciakeretek megteremtésének tekintetében a legtöbb ország már kialakította saját referenciakeretét, azonban még mindig volt néhány ország, ahol még nem sikerült meghatározni a célkitűzéseket.

[8] *Forrás: [5723/08 COR 1 EDUC 29 SOC 46]*

A korai iskolaelhagyás valamint a felsőfokú tanulmányok befejezése illetve a kulcskompetenciák elsajátítása továbbra is gondot jelentett. Ugyan történtek előrehaladások ezen a területen azonban nem tudták elérni a 2010-re kitűzött keretszámot. Az tény pedig , hogy még mindig sok diák hagyja ott az oktatási rendszert anélkül, hogy megszerezné az alapvető kulcskompetenciákat, megnő annak az veszélye, hogy kirekesztetté válnak, és kilépnek az egész életen át tartó tanulási programból. Valamint növelik annak a lehetőségét, hogy nem kapnak munkát, így munkanélkülivé válnak.

A tanárok továbbképzése is még mindig problémát jelent sok országban. Csupán 11 országban volt kötelező ekkor a tanárok munkahelyi tovább képzése. A felsőoktatásban egyre gyakoribbak a kapcsolatok az oktatási intézmények illetve az üzleti élet szereplői között, azonban ezen a téren is szükség van változtatásokra. A szakoktatás és szakképzés vonzóbbá tételének egyik fő akadálya az volt, hogy nem mindig kapcsolódtak megfelelően az oktatási rendszer többi részéhez. Az Europass alkalmazásában nagy előrelépés történt, azonban a szakoktatásban és a képzésben még mindig nehéz volt megvalósítani a mobilitást.

2.5 2010-es jelentés, a végső eredmények[9]

Az eddig tapasztaltak alapján az oktatás és képzés területén összességében mindenhol javulás volt tapasztalható, azonban a 2010-re kitűzött referenciakeretek többségét nem sikerült elérni. Ennek egyik fő oka az időközben bekövetkezett gazdasági válság volt, amely több területen akadályozta a célkitűzések elérését. A legjobban talán a felsőoktatás szenvedte meg a válságot, mivel a kormányok költségvetésük kiigazítására különösen erről a területről vontak el forrásokat. Éppen ezért még sürgetőbbé váltak további reformok. A 2010-es jelentés a jobb eredmények eléréshez, eredményesebb tagállami kezdeményezést sürgetett, illetve megállapította, hogy „a jelenlegi gazdasági válság egyik legjelentősebb problémája, hogy hiányoznak a megfelelő mechanizmusok a korlátozott források stratégiai felhasználására, melybe az új képességek iránti igények kielégítését is beleértette.” *[5394/10 EDUC 11 SOC 21 17. old]*

[9] *Forrás: [5394/10 EDUC 11 SOC 21 1-19. old]*

Az oktatás és képzés 2010 program által elért eredmények elemzése

2010-re egyre nyilvánvalóbbá vált a megfelelően képzett pedagógusok hiánya. A tanárok egyre nagyobb hányada 50 év fölötti, ráadásul ezzel párhuzamosan egyre kevesebben választották a tanári pályát, így a jövőben az Európai Unió tagállamainak egyre súlyosabb tanárhiánnyal kell majd szembenézniük. A megoldás a tanári pálya vonzóbbá tétele, illetve a tanári pályát választó tehetséges hallgatók megtartása lenne. A tanárok továbbképzése továbbra is gondot jelentett számos tagállamban. Az Oktatás és képzés 2010 jelentése szerint a tagállami jelentések és szakpolitikai egyeztetésekből kitűnt, hogy nem nagyon történt erőfeszítés annak érdekében, hogy biztosítsák a tanárok számára a megfelelő számú továbbképzési lehetőséget. Továbbá a tanárok még mindig nem kapnak elég ösztönzést arra, hogy tanítási módszereiket korszerűsítsék.

A tudás alapú társadalom által megkívánt ismeretek fejlesztése érdekében az Európai Unió nyolc alapvető kompetenciát nevezett meg, mellyel egy átlagos európai uniós állampolgárnak rendelkeznie kell.

2. táblázat: A nyolc alapvető kulcskompetencia

A nyolc alapvető kulcskompetencia
1. anyanyelvi kompetencia
2. igen nyelvi kommunikáció
3. matematikai kompetencia, illetve alapvető természettudományos és műszaki kompetenciák
4. digitális kompetencia
5. a tanulás elsajátítása
6. szociális és állampolgári kompetenciák
7. kezdeményezőképesség és vállalkozói kompetencia
8. kulturális érzékenység és kifejezőképesség

Forrás: A Tanács és a Bizottság (2010): A Tanács és a Bizottság időközi jelentése az „Oktatás képzés2010" munkaprogram megvalósításáról 5394/10 EDUC 11 SOC 21 Brüsszel

A 2010-es jelentés arra a következtetésre jutott, hogy a diákok egy része még mindig nem rendelkezik megfelelően minden a kompetenciával. Ennek javítása érdekében először az egyenlő esélyeket kellene megteremteni. „Általánossá kellene tenni a hátrányos helyzetű tanulók kiegészítő finanszírozását, a speciális oktatást igénylő hallgatók támogatását illetve a lemorzsolódás megelőzésére irányuló erőfeszítéseket." *[5394/10 EDUC 11 SOC 21 17. old.]* Összességében átfogóbb fellépésre lenne szükség a legalsóbb szintű képzéstől kezdve egészen a felnőtt oktatásig.

Továbbra is kihívást jelentett a tagállamok számára az egész életen át tartó tanulás megvalósítása, a mobilitás növelése, illetve egy nyitott munkaerőpiac megteremtése és a társadalom igényeihez jobban igazodó oktatás és képzés kialakítása. Az oktatás és képzés valamint a munka világának összekapcsolása egyre erőteljesebb, azonban még maradtak megoldásra váró feladatok. Nagymértékben növekedett azoknak a felnőtteknek a száma, akiknek sikerült bekapcsolódnia az egész életen át tartó tanulásba, azonban a 2010-re kiszabott célt nem sikerült elérni.

A szakképzéseket minőségbiztosítási rendszerek bevezetésével igyekeztek vonzóbbá tenni. A hallgatók számára vonzóbb képesítési kilátásokat, könnyebb mobilitási lehetőségeket illetve hatékonyabb orientációs támogatásokat és nyelvtanítást próbáltak biztosítani.

A hatékonyság megteremtéséhez a képzési rendszereknek gyorsabban kellene reagálniuk a munkáltatókkal szemben támasztott követelményekre, ahhoz, hogy e téren ne növekedjen a különbség 2020-ig. Az átjárási lehetőségek a szakképzés és a felsőoktatás között javuló tendenciát mutattak, azonban gyorsabb előrelépésre lenne szükség.

Végül növelni kellene a felsőoktatásra szánt pénzeket, ugyanis a felsőoktatás az egyik legmeghatározóbb eleme a tudás alapú társadalom létrehozásának és ezen keresztül a gazdaság növelésének. A felsőoktatás rugalmatlansága azonban problémát jelent. Rugalmasabb tantervekre és a felsőoktatási intézmények nagyobb autonómiájára lenne szükség. Az egyetemek és a vállalkozások közötti partnerség, jelentősen hozzá járulna a felsőoktatási intézmények magánszektorból származó bevételeihez.

2.6 Az egész életen át tartó tanulás keretében létrehozott 5 kulcskompetencia eredményei[10]

Az Európai Unió Oktatás és képzés 2010 programjának legfontosabb dimenziója az egész életen át tartó tanulás, melynek pontos definícióját az Európai Tanács határozta meg. „Minden az életben vállalt olyan tanulási tevékenység, amelynek célja az ismeretek, a készségek és jártasságok fejlesztése személyes, polgári, társadalmi és/vagy foglalkoztatási szempontból.” *[COM (2001)678 végleges 10.old]* Ennek keretében minden európai uniós állampolgárnak biztosítani kell az információszerzés és tudás gyarapítás folytonosságát egész élete során. Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy mindenki egyenlő esélyekkel juthasson hozzá a tudáshoz és képezhesse magát, egész életén át. *[COM (2001)678 végleges 10.old]*

[10] Forrás: *[5394/10 EDUC 11 SOC 21 1-19. old.]*

3. táblázat: Kulcskompetenciák

kulcskompetenciák	2000	2010	cél
matematikai, természettudományi, műszaki diplomát szerzők	24,2 (2003)	22.1	+15%
az egész életen át tartó tanulásban való részvétel (25-64 év közöttiek)	7,1	9,1	12,5
korai iskola elhagyok	17,6	14,1	10
felső középfokú tanulmányok befejezése	76,6	72,6	85
az olvasáskészségi vizsgálatban gyengén teljesítők	21,3	21	-20%

Forrás: COM(2007) 61 végleges Brüsszel 9. old., 5723/08 EDUC 29 SOC 46 26-32. old., (2012/C 70/05) 11-13. old., Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database

A táblázat adatai alapján, jól látszik, hogy egyik területen sem sikerült elérni a kitűzött keretszámot az Európai Unióban. A matematika, a természettudományok és a műszaki diplomát szerzők területén valamint a felsőközépfokú tanulmányok befejezését illetően visszaesés tapasztalható. Az előbbi területen 21% az utóbbin pedig 4%-kal csökkentek a mutatók értékei. A másik három mutató eredményeit tekintve sem sikerült elérni a kitűzött célt viszont mutatnak némi javult. A legjobban a korai iskolaelhagyók számát sikerült csökkenteni, amely 3,5%-al lett alacsonyabb 2000-es adathoz képest. Az olvasáskészségi vizsgálatban gyengén teljesítők számában viszont alig történt változás, mindössze 0,3%-os csökkentés volt tapasztalható amely jóval elmarad a tervezett 20%-os csökkentéstől. Mind a három keretszámban észrevehető a javulás, ami arra enged következtetni, hogy jelentős előrelépések történtek ezeken a területeken valamint, hogy a tagállamok felismerték e területek eredményeinek javításában rejlő pozitív lehetőségeket. Egy példát kiragadva, minél kevesebb azon diákok száma, akik idő előtt lépnek ki az oktatás rendszeréből, annál kisebb eséllyel növelik a munkanélküliek számát, és annál kisebb az esélye, hogy kirekesztetté válnak a társadalomból.

3 Oktatás és képzés 2020[11]

Az Oktatás és képzés 2020 programot a 2010-es program eredményeire építve dolgozták ki. A 2010-es program jelentős eredményeket ért el különösen az egész életen át tartó oktatással kapcsolatos nemzeti reformok támogatásában, illetve a felsőoktatási reformok területén. Azonban ha „Európa a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává kíván válni" *[2009/C119/02 2. old]* akkor még mindig számos kihívással kell szembe néznie, melyek megoldásában a 2020-as program nagy előrelépéseket eredményezhet. A munkaprogram alapvetően négy célkitűzést irányzott elő a következő 10 éves időszakra melyek a következők:

1. az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása
2. az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása
3. A méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása
4. az innováció és kreativitás - a vállalkozói készségeket is beleértve- fejlesztése az oktatás és képzés minden szintjén

Az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása

Az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása érdekében egy olyan képzési rendszert kell kialakítani, amely gyorsan képes reagálni az egyre gyorsuló gazdasági, társadalmi és technológiai változásokra. Ehhez viszont további lépéseket kell tenni a jövőt illetően. A 2009-es jelentés részletesen megfogalmazza, hogy mely területen lesz szükség további reformokra:

- releváns tanulási eredményeken alapuló nemzeti képesítési keretrendszerek kialakítása és az európai képesítési keretrendszereknek való megfeleltetésük
- rugalmasabb tanulási utak kialakítása ideértve a különböző oktatási és képzési ágazatok közötti jobb átláthatóság javítását is
- nagyobb nyitottság a nem formális és informális tanulás irányába
- a tanulási eredmények jobb átláthatósága és elismerése
- felnőttkori tanulás előremozdítása illetve a tanulás általános vonzerejének növelése
- pályaorientációs rendszerek minőségének javítása
- a tanulók, tanárok és a tanárképzésben oktatók mobilitásának javítása

[11] Forrás: *[2009/C119/02 2-4. old]*

Az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása

Az oktatás és képzés minőségének emelése elengedhetetlen része a foglalkoztatottság növelésének. Ennek érdekében biztosítani kell minden európai uniós állampolgár számára az alapvető kulcskompetenciák megszerzését. Az oktatás színvonalának erősödéséhez, továbbra is ösztönözni kell a köz- és magánforrások növekedését és azok hatékony felhasználását, valamint vonzóbbá kell tenni az oktatás valamennyi szintjét. Mindezek biztosítása érdekében nagyobb figyelmet kell fordítani az alábbi területekre.

- az alapképzések szintjének emelése (írás, olvasás, számolás)
- a matematika, a természet- és a műszaki tudományok vonzóbbá tétele
- a nyelvi kompetenciák erősítése
- a tanítás magas színvonalának biztosítása
- a megfelelő tanári képzés
- a tanárok és oktatók folyamatos szakmai fejlődése
- a tanári pálya vonzóbbá tétele
- az oktatási és képzési intézmények irányításának és vezetésének javítása
- hatékony minőségbiztosítási rendszerek kialakítása

A méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása

Alapvetően mindenkinek meg kell adni a lehetőséget, hogy elsajátíthassa a szükséges kulcskompetenciákat. Az oktatás terén jelentkező hátrányokat alapvetően az óvodai nevelés erősítésével, célzott támogatásokkal valamint a befogadó oktatással lehet csökkenteni. Törekedni kell arra, hogy minden tanuló számára lehetőség legyen a tanulmányok elvégzésére. Ez különösen a hátrányos helyzetű, a speciális oktatást igénylő, illetve a migráns fiatalok számára elengedhetetlen. Ezen túl pedig az oktatás feladata az is, hogy átadja a fiatalok számára a demokratikus értékeket, valamint az alapvető jogok és a környezet tiszteletét, és hogy küzdjön a megkülönböztetés minden formája ellen.

Az innováció és kreativitás valamint a vállalkozói készségeket fejlesztése az oktatás és képzés minden szintjén

A kreativitás és az innováció döntő tényező a vállalkozás fejlesztés szempontjából, amely elengedhetetlen az Európai Unió versenyképességének szinten tartásához. Ezzel kapcsolatban két célt fogalmaz meg a jelentés. Egyrészt, minden állampolgárnak el kell sajátítani olyan kompetenciákat, mint a digitális kompetencia, a tanulás tanulása, a kezdeményezőképesség, a vállalkozói készségek és a kulturális tudatosság. Másrészt, meg kell valósítani az oktatás-kutatás-innováció tudásháromszögét. Az oktatás képzés, a kutatás különböző szintjei és az üzleti világ közötti partnerség elősegítheti, hogy a hallgatók hatékonyabban legyenek képesek elhelyezkedni a munkaerőpiacon. Vagyis olyan képességekkel kerüljenek ki a munkaerőpiacra, amelyekkel könnyebben és gyorsabban helyezkedtetnek el azáltal, hogy birtokában vannak mindazon képességeknek melyeket a munkáltatóik elvárnak tőlük.

3.1 Oktatás és képzés 2020 program referenciaértékei

A 2010-2020-as időszakra öt referenciaértéket állapítottak meg, melyek a program célkitűzéseinek nyomon követését segítik majd. A referenciaértékek az előző tíz éves program már meglévő referenciaértékeire épülnek, melyek csak úgy, mint az előző munkaprogram esetében, nem a tagországok által elérendő konkrét célértékek, hanem az európai uniós átlag értéke. Ez azt jelenti, hogy a tagállamoknak saját körülményeikhez képest, arra kell törekedniük, hogy minél jobban megközelítsék a célértékeket.

Tehát az öt referenciaérték a következő:

4. táblázat Az Oktatás és képzés 2020 program kiemelt területei és azok referenciaértékei

Kiemelt terület	2000-es kiinduló adatok	2010-ben elért szám	2010-es referencia-érték	Referencia-érték 2020-ig
A felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban	7,1%	9,1%	12,5%	15%
Az alapképzések tekintetében gyengén teljesítők	21,3%	21%	17,04%	<15%
Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (30-34 év közöttiek tekintetében)				40% (30-34 év közöttiek)
Az oktatást és képzést korán elhagyók	17.6%	14,4%	<10%	<10%
Kisgyermek kori nevelés				95%

Forrás: A Bizottság közleménye A Tanács következtetései (2009. május 12.) az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („Oktatás és képzés 2020") (2009/C 119/02) 7. old.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők tekintetében az Európai Unió az Amerikai Egyesült Államokhoz és Japánhoz képest jelentős lemaradásban van. 2010-ben a 25 és 64 év közötti korosztály 24%-ka rendelkezett felsőfokú végzettséggel szemben az Amerikai Egyesült Államokban és Japánban mért 40%-kal. *[5394/10 EDUC 11 SOC 21 14. old]* A kisgyermek kori nevelés egy új területként jelenik meg, amely a 4 és 6-7 év közötti korosztályra koncentrál, vagyis az óvodás korú gyermekek oktatásba való bevonására. Ezt a területet valószínűleg azért emelték a fő referenciaértékek közé, mert ahogyan az a méltányosság célkitűzésénél is megemlítették a későbbi oktatás sikeressége a kisgyermek kori nevelésnél és oktatásnál kezdődik. Ez főleg a hátrányos helyzetű gyerekeknél fontos, hogy egyenlő esélyekkel léphessenek be a kötelező általános iskolai oktatásba.

5. táblázat A 2000, 2010 és 2020 közötti referencia értékek különbözetei

A korábban már megfogalmazott három terület	2010-ben elért eredmények és a 2000-es bázis érték közti különbség	2020-as referenciaértékek és a 2010-ben elért eredmények közötti különbség	2020-as referenciaértékek és a 2010-es referenciaérték közti különbség
A felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban	+2% pont	+5,9% pont	+2,5% pont
Az alapképzések tekintetében gyengén teljesítők	-0,3% pont	-3,96% pont	>2,04% pont
Az oktatást és képzést korán elhagyók	-3,2% pont	-4,4% pont	>4,4% pont

Forrás: 4. táblázat alapján

Az öt kiemelt terület közül három már az egész életen át tartó tanulás keretében meghatározott öt kulcskompetencia között is szerepelt. A felnőttek részvétele az egész életen át tartó tanulásban, és az oktatás és képzést korán elhagyók területe a jelenlegi kulcskompetenciák között is változatlanul megtalálható. Az alapképzés tekintetében gyengén teljesítők mérési mutatója abban különbözik a 2010-estől, hogy ebben az írás a matematika és a tudomány és technológia is beletartozik. A három terület közül kettőnél szigorúbb értékeket határoztak meg, noha ezek közül egyik területen sem sikerült elérni még a 2010-re kiszabott referenciaértéket sem. A táblázatban jól látszik, hogy az eddig elért csekély növekedés ellenére, az Európai Unió bizakodó a jövőt tekintve. Egyedül az oktatást és képzést korán elhagyók számát hagyta meg a 2010-es referenciaértéken, tehát továbbra is a 10% a cél. Azonban ezen a területen is jelentős eltérések mutatkoznak, melyet a melléklet 2-es számú grafikonja is jól reprezentál.

3.2 Az oktatás és képzés 2009-2011-közötti időszakának kiemelt területei[12]

Az Oktatás és képzés 2020 programját csak úgy, mint az előző tízéves programot, ciklusokra bontották fel, melyek között az első a 2009-től 2011-ig tartó három éves időszakot fedte le. A Tanács a Bizottság javaslata alapján, minden ciklusra meghatározott kiemelt területeket melyek a következők:

1. Az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása
2. az oktatás és képzés minőségének hatékonyságának javítása
3. a méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása
4. az innováció és a kreativitás – a vállalkozói készségeket is beleértve – fejlesztése az oktatás és a képzés minden szintjén.

Az egész életen át tartó tanulás területén az Unió továbbra is szorgalmazta a nemzeti stratégiák végrehajtását és a nemzeti képesítési rendszerek megfeleltetését az Unióéval. Annak érdekében, hogy a kulcskompetenciák elsajátítása minél hatékonyabb legyen, olyan különleges tanítási módszereket kell kialakítani, melyek segítségével könnyebben elsajátíthatóak lehetnek a kulcskompetenciák. Az oktatás és képzési rendszerek, a vállalatok, valamint a kutatóintézetek, a kulturális szereplők és kreatív iparok közötti együttműködés javítására a jövőben is nagy hangsúlyt kell fektetni. Továbbra is célul tűzték ki, hogy az állampolgárok legalább két másik idegen nyelven tudjanak kommunikálni. Ennek megvalósítása érdekében felhívta a figyelmet tanárok és oktatók képzésének javítására, valamint a nyelvoktatás előmozdítására. Az oktatási intézmények irányításának és vezetésének javítása is fontos feladat. A diákok eredményeinek javulása érdekében az olvasás a matematika és a természettudományok esetében olyan módszereket kell a jövőben meghatározni, amelyekkel javítani lehet a diákok teljesítményét. Ugyanakkor felhívta a figyelmet arra is, hogy el kell érni a magasabb oktatási és képzési szinteken, hogy minél több tanuló válassza a három tudományterület valamelyikét. A korai iskolaelhagyók száma még mindig magas, így ennek csökkentése továbbra is kihívást jelentett. A hátrányos helyzetű a migráns és a speciális oktatást igénylő tanulók támogatására is felhívta a figyelmet a jelentés.

[12] Forrás:*[*2009/C 119/02 *2-4. old.]*

3.3 Az oktatás és képzés 2009-2011-közötti időszakának eredményei[13]

A 2009-2011 közötti időszakra az eddig elért eredmények alapján számos új ajánlást fogalmaztak meg. A gazdasági válság következtében a legtöbb országnak még az oktatás kiadásainak szinten tartása is nehézséget okozott. A kutatások alapján azt lehet megállapítani, hogy az oktatás hatékonyságának javítása hosszútávon elősegítené a növekedést és a foglalkoztatást. Ezzel szemben, viszont az oktatásra szánt költségek lecsökkentése káros hatással lehet a gazdasági növekedésre és a versenyképességre. Ennek elkerülése végett a továbbiakban, szükséges e problémák megvitatása és a lehetséges megoldások kidolgozása.

A gazdasági válság súlyos károkat okozott az oktatás területén, különösen a fiatalok körében. Az adatok szerint 2008 és 2010-között 15,5%-ról 20,9%-ra nőtt a fiatal pályakezdők között a munkanélküliek aránya. Azon fiatalok száma, akik nem tanulnak tovább, és nem is dolognak két százalékponttal növekedett. A jelentésben kiemelik, hogy a tagállamok nem végeznek elégé mélyreható kutatást a korai iskolaelhagyás okainak felderítésére, és sok esetben a mérési módszerek sem kielégítőek. Másrészt a tagállamok kevés erőfeszítést tesznek a megelőzésre. A jelentésben azt javasolják, hogy növeljék az olyan tanítási formák körét, melyek jobban alkalmazkodnak a diákok igényeihez és, hogy a különböző oktatási ágazatoknak, a szülőknek és helyi közösségeknek szorosabbra kellene fűzniük egymás közt az együttműködést.

A jelentés szerint a felsőoktatás biztosítja az Európai Unió számára a kutatás és fejlesztés terén való előrelépést, hiszen magasan képzett munkaerőt biztosít e terület számára. A 2020-ra elért célértékhez képest (40%) jelenleg 33,6% rendelkezik felsőfokú vagy azzal, egyenértékű diplomával a 30 és 34 évesek között, azonban ez az egyes országokban jelentős mértékben eltér, melyet a melléklet 1-es számú grafikonja is jól alátámaszt. A cél eléréséhez ösztönözni kell a szakoktatásból és képzésből a felsőoktatásba való átmenetet a felnőttek számára. A felsőoktatásban való lemorzsolódás javítása érdekében pedig hatékonyabbá kell tenni a szakmai pályafutással kapcsolatos iránymutatást és tanácsadást.

Az egész életen át tartó tanulásban való részvétel a legfrissebb adatok szerint enyhén csökkenő tendenciát mutat. Ez a tendencia a válság miatt is komoly problémákat okoz, éppen ezért döntő fontosságú lenne, hogy az alacsonyan képzett felnőtteket és a fiatal

[13] Forrás:*[2012/C70/05 7-15. old.]*

munkanélkülieket sikerüljön bevonni az oktatásba. A jelentés az alapképzésben gyengén teljesítők és a kisgyermekkori nevelésben résztvevők mutatói esetén javulásáról számol be, azonban a 2020-as célkitűzés elérése érdekében az erőfeszítések fokozását irányozza elő. Az egész életen át tartó tanulás terén továbbra is szorgalmazza az egységes stratégiák kialakítását, ami azt jelenti, hogy ne elszigetelten, hanem egy egységként kezeljék a különböző oktatási szinteket.

A mobilitás kulcsfontosságú tényezője a versenyképesség javításának és a fiatalok munkaerőpiacon való elhelyezkedésének. A statisztikák alapján a diplomások 10-15%-a végzi tanulmányait külföldön, a szakmai alapképzésben viszont csupán 3%-uk tanul valamely más országban. Annak érdekében, hogy a külföldön tanulmányaikat folytató diákok száma növekedjen, a szakoktatásban résztvevők számára jobban kellene biztosítani a mobilitás lehetőségét. A mobilitást leginkább a korlátozott pénzügyi források illetve a nyelvismeret hiánya akadályozza, de az is előfordul még, hogy a külföldi tanulmányokat nem fogadják be. Emellett az is gyakran előfordul, hogy nem érnek célba a rendelkezésre álló lehetőségekkel kapcsolatos információk sem. 2011-ben a Tanács új referenciaértékeket fogadott el a mobilitás növelése érdekében. 2020-ig a felsőoktatásban 20%-ra a szakmai alapképzésben pedig 6%-ra kell növelni a külföldön tanulmányaikat folytató hallgatók számát. Továbbá megfogalmazott egy a ”Mozgásban az ifjúság” című ajánlást a tanulási célú mobilitás ösztönzésére, amelyeket a tagállamoknak végre kell hajtaniuk a jövőben.

„Egy friss előrejelzés szerint várhatóan 16 millióval bővül a magasan képzett szakembereket igénylő munkahelyek száma (2010 és 2020 között az összes munkahelyhez viszonyítva arányuk 29 %-ról 35 %-ra emelkedik majd). Ezzel szemben az alacsony képesítést igénylő munkahelyek száma előreláthatólag 12 millióval (20 %-ról 15 %-ra) csökken”. *[2012/C 70/05 15. old]* Tehát a jövőben még több magasabb képzettségű munkaerőre lesz szükség, így még fontosabbá válnak a szakképzések, a felsőoktatási képzések és különösen a felnőttképzések minőségének és hatékonyságának javítása. A felsőoktatásban és szakképzésben megszerzett kompetenciákat továbbra is közelíteni kell a munkaerő piaci igényekhez.

3.4 Az oktatás és képzés 2012-2014-közötti időszakának kiemelt területei[14]

A fentebb említett elért eredmények és további kihívások tekintetében az Európai Unió a ismét következő területetek emelte ki:

1. Az egész életen át tartó tanulás és mobilitás megvalósítása
2. Az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának javítása
3. A méltányosság a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása
4. Az innováció és a kreativitás fejlesztése – a vállalkozói készségeket is beleértve – az oktatás és a képzés minden szintjén

Az egész életen át tartó tanulás és a mobilitás megvalósítása

Az egész életen át tartó tanulás stratégia keretében az jövőben is hangsúlyt kell fektetni az oktatás minden szintjén részvevő diákok kompetenciáinak fejlesztésére. Valamint fejleszteni kell az ehhez kapcsolódó szolgáltatásokat, mint a pályaorientációt vagy a szerzett tudás elismerését. Különösen a Tanács 2011. november 28-i tanácsi állásfoglalását kell minél hatékonyabban végrehajtani, amely a felnőttkori tanulásra vonatkozik. A mobilitás elősegítése érdekében az oktatás minden szereplőjének (diákok, tanárok) támogatására illetve a mobilitást akadályozó tényezők lebontására kell fókuszálni, összhangban ”Mozgásban az Ifjúság” című Tanácsi jelentés végrehajtásával.

Az oktatás és a képzés minőségének és hatékonyságának javítása

Javítani kell az olvasási, írási, a matematikai és a tudományos kompetenciákat. A tanárok, oktatók és iskolavezetők szakmai fejlődését a jövőben is támogatni kell. Koncentrálni kell a felsőoktatás és a szakképzések minőgének javítására, erősíteni kell felsőoktatás, a kutatás valamint az innováció közötti kapcsolatokat. A szakoktatás és szakképzés vonzerejének jobbá tétele még mindig kihívást jelent. Ezen túlmenően hatékonyabbá kell tenni a különböző szintű oktatási intézmények, különösen a felsőoktatási és szakképzési intézmények finanszírozását a magánbefektetők bekapcsolása révén.

[14] Forrás: [2012/C70/0517-18. old]

A méltányosság, a társadalmi kohézió és az aktív polgári szerepvállalás előmozdítása

A Tanács 2011-ben kiadott ajánlása alapján, a tagállamoknak meg kell állapítaniuk a korai iskolaelhagyáshoz vezető okokat és ennek alapján egy átfogó stratégiát kell kidolgozniuk, valamint garanciát kell vállalniuk, hogy a kidolgozott stratégiát végre is hajtják. Biztosítani kell a kisgyermekkori nevelés és gondozáshoz való méltányos hozzáférést, illetve azok minőségének javítása mellett, megfelelő nevelési programokat és finanszírozási modelleket kell kialakítani. A különböző háttérrel és kultúrával rendelkező diákok számára, meg kell teremteni a lehetőséget, hogy kibontakozhassanak és megmutathassák tehetségüket.

Az innováció és a kreativitás fejlesztése – a vállalkozói készségeket is beleértve – az oktatás és a képzés minden szintjén

Támogatni kell az oktatási intézmények, az üzleti világ szereplői, a szociális partnerek, civil társadalmi szervezetek, valamint a kutatóintézetek közötti együttműködést. Szorgalmazni kell az egész életen át tartó oktatásról szóló 2006-os ajánlásban meghatározott kulcskompetenciák elsajátításának javítását.

4 Az Európai Unió oktatáspolitikájának jelenlegi helyzete és várható fejlődési irányai

4.1 Hol tart ma az uniós oktatáspolitika

Az Európai Unió oktatáspolitikája hosszú utat tett meg az EGK Szerződéstől egészen napjainkig. Azonban a tényleges értelemben vett oktatáspolitika története csupán az Európai Unióról Szóló Szerződéstől számítható, ami azt jelenti, hogy ennek a közösségi szakpolitikának a története alig több mint húsz évre tekint vissza. Mindezeket figyelembe véve, egy igen fiatal szakpolitikáról beszélhetünk. Az oktatás fontossága az Európai Unió versenyképességének megtartásában, illetve a gazdasági fejlődésében játszott kulcsfontosságú szerepét az 1990-es években fedezték fel. Ekkortól kapott egyre nagyobb jelentőséget az oktatáspolitika, és ekkor kezdtek el szélesebb körökben foglalkozni ezzel a területtel. A kézzelfogható egységes oktatáspolitikai keretprogram csak az ezredforduló után nem sokkal állt össze. Így az oktatás és képzés területén bevezetett reformok még alig tizennégy évesek. Ahhoz, hogy átütő eredményeket érhessünk el, az oktatás jellegéből fakadóan sokkal hosszabb időnek kell eltelnie. Persze az eredmények már most láthatóak, azonban még számos kihívással kell szembenéznie mind az Európai Uniónak, mind a tagállamoknak beleértve Magyarországot is, ahhoz, hogy elérjék céljukat. Mint azt a tanulmányok alátámasztják az oktatás igen erőteljesen kihat a gazdaság, a társadalom és a munkaerőpiac fejlődésére. Annak birtokában cselekszünk, amit megtanultunk, így az oktatás ebben a tekintetben mindennek az alapja. Alapja a társadalmi és kulturális gondolkodásnak, alapja a gazdaságról alkotatott képnek és így alapja a földön lezajló minden egyes eseménynek. Ahogyan oktatják és nevelik az emberiséget olyanná is válik. A változások csak több generáció elteltével tudnak megjelenni, éppen ezért ahhoz, hogy az Európai Unió elérje a kitűzött céljait még jó pár generációnak kell felnőnie.

4.2 A gazdasági válság hatása az oktatásra

Az oktatás és képzés jelenlegi helyzetét talán semmi sem befolyásolja jobban, mint a 2008-ban kezdődött gazdasági válság. A tagállamok, hogy a válság következtében megnőtt hiányokat befoltozzák, olyan területekről vettek el forrásokat, amelyeket rövidtáron nélkülözhetőnek véltek. Ezzel azonban egy olyan ördögi kört indítottak el, melynek hosszú távú hatása még jobban rontja a tagállamok jelenlegi helyzetét. Az oktatásból elvont pénzek, a képzések minőségének kárára mennek, amelyek így nem lesznek hatékonyak. Ha pedig nem hatékonyak, nem tudják biztosítani hallgatóik számára azokat a kulcskompetenciákat, és ismereteket, melyekkel el tudnának helyezkedni a munkaerőpiacon. Így végső soron a munkanélküliek számát növelik majd. A megélhetés nehezebbé válásával csökken a kereslet, az emberek kevesebbet fogyasztanak és ez már az ország gazdaságára is igen erőteljesen kihat, és a kör kezdődik elölről. Mindez különösen igaz Magyarország esetében, ahol leginkább a felsőoktatás szenvedte meg ennek az ördögi körnek a következményeit. Persze a gazdasági válság lecsillapodásával ez a folyamat a megfelelő eszközökkel lassan javítható és egy idő után egy saját magát generáló pozitív folyamattá változtatható. Az Oktatás és képzés 2020 program 2012-2014 közötti ciklusa ezeket a folyamatokat felismerve, továbbra is ösztönzi a tagállamokat, hogy növeljék az oktatásra szánt költségeket, ugyanis az egyes tagállamok a GDP-jük csupán 4%-át fordítják erre a célra, míg az uniós átlagban is csak 5%-ot, ami még mindig elmarad Egyesül Államok 5,3%-os szintjétől. *[2012/C 70/05 10. old.]*

4.3 Miért nem lesz az oktatás a közel jövőben egységes uniós politika

Az Európai Unió jelmondata vagyis, hogy „Egység a sokszínűségben” magában hordozza a választ. Európában számos egymástól igen eltérő kultúrájú és társadalmi berendezkedésű ország él együtt. Minden ország a történelem folyamán, magáévá tett egy bizonyos gondolkodásmódot, amely csak nagyon lassan változik. Éppen ezért minden ország számára, más és más megoldások léteznek ugyanarra a problémára. Ennek eredménye képpen, pedig minden országnak magának kell kifejlesztenie a leghatékonyabb megoldást egy adott problémára. Sok esetben azonban, hajlamosak egy az egyben lemásolni egy másik ország megoldásai mechanizmusát anélkül, hogy figyelembe vennék, a két ország közötti társadalmi, gazdasági különbségeket. Emiatt pedig nem hogy megoldanák az adott problémát, de mellé még több másikat is generálnak. Ez az oktatási rendszerekre is teljes mértékben igaz. Az

egymástól tanulás elengedhetetlen, annak érdekében, hogy elkerülhessük ugyanazokat a hibákat, melyeket más ország már elkövetett. Azonban, mielőtt átvennénk egy másik ország oktatásának elemeit, azt előbb módosításokkal beintegrálhatóvá kell tenni. Ebből is látszik, hogy az oktatáspolitikát nem lehet teljes mértékben egységesíteni, csupán közelíteni lehet őket egymáshoz. Végezetül tehát, az oktatáspolitikában a jelenlegi helyzet alapján, a leghatékonyabb az, ha hagyjuk, hogy az Unió által meghatározott célkitűzéseket, minden ország a maga sajátos módján érje el.

4.4 Az oktatás hatékonyságának javítási lehetőségei

Kisgyermek kori nevelés

Először is az oktatás és képzés minőségének és ez által hatékonyságának javítása– mint azt az Európai Unió Oktatás és képzés 2020 programja is megállapította – a kisgyermekek, vagyis a 4 és a 6-7 év közöttiek oktatásba való bevonásánál kezdődik. Már ekkor fel kell készíteni a gyerekeket a kötelező alapfokú oktatásba való belépéshez. Ez különösen igaz a hátrányos helyzetű gyermekek esetén, ugyanis a hátrányos helyzetű gyermekek, de sokszor még azok a gyerekek is, akiknek anyagi háttere kielégítő, nem rendelkeznek azokkal az alap készségekkel, melyek az alapfokú oktatás elkezdéséhez szükségesek. A társadalmi szabályok, az önkontroll, a koncentráció, vagy csoportban dolgozás képességének az alapfokú elsajátítása elengedhetetlen ahhoz, hogy a gyermek kellő felkészültséggel kezdhesse meg az általános iskolai tanulmányait. Éppen ezért olyan tanítási módszereket, programokat és foglalkozásokat kellene kialakítani, melyek segítek e kompetenciák elsajátítását ebben az életkorban.

Általános és középiskolai oktatás

A következő lépés az általános, illetve középiskolai képzés minőségének a javítása. Az oktatásnak ezeken a szintjein, elengedhetetlenül fontos a tanárok továbbképzése, azonban mint az a tanulmányokból is kiderül, még mindig nem biztosítanak elegendő számú lehetőséget számukra ezzel kapcsolatban. Pedig a tanárok napra kész tudása mind elméleti mind módszertani téren jelentősen befolyásolja az oktatás minőségét. Éppen ezért a tanárokat jobban kellene ösztönözni újabb és újabb tanulási módszerek elsajátítására és alkalmazására. Az oktatás e szintjén, a tanároknak nem csak az a feladata, hogy leadják a tananyagot, hanem az is, hogy megtanítsák a diákokat tanulni. Ennek hiányában a diákok többsége nem tudja elsajátítani ezt a képességet, így a későbbiekben egyre súlyosabb tanulási nehézséggel kell szembenézniük, ami a tanulmányi eredményeinek romlását és végső esetben akár az oktatási és képzési rendszerből való kilépését is vonhatja maga után. Ennél fogva pedig tananyag

megfelelő feldolgozásának módszerre az egyik fontos tényezője lehet a korai iskolaelhagyók számának csökkentésének. Viszont amennyiben a diákok elsajátítanák a tanulás képességét, nagyobb motivációt éreznének majd, tanulmányaik folytatásához, akár felsőoktatási szinten is és így a diplomások számát növelnék.

Az Unió egyik fő célkitűzése az Oktatás és képzés 2020 programjában, hogy növelje a természettudományok és a matematika iránt érdeklődő és tanulmányaikat ezeken a területeken folytató hallgatók számát. Ennek tekintetében is nagy szerepet játszanak a tanárok, illetve az innovatív tanítási módszerek. Mivel általában a kémia, fizika és a matematika okozza a legnagyobb kihívást a diákok számára, így ezeket a tárgyakat már a legelején meg kellene szerettetni velük, így később szívesebben választanák ezeket a területeket.

Szakképzés és felsőoktatás

Az eddigi tanulmányok alapján mind a szakképzési, mind pedig a felsőoktatási intézményeknek az egyik legnagyobb problémája, az hogy nem készítik fel teljes mértékben hallgatóikat a munkáltatók által megkövetelt kompetenciákra. Ennél fogva pedig csökken a munkaerőpiacon való elhelyezkedési esélyük. Ennek kiküszöbölése érdekében, a szakképzési illetve felsőoktatási tananyagokat jobban kellene közelíteni, ahhoz, amit a munkaerőpiacon elvárnak. Már az Oktatás és képzés 2010 pogromja is célul tűzte ki az üzleti világ szereplői és az oktatási intézmények közötti szorosabb együttműködés szükségességét, amely jelentősen elősegítené a tananyagok folyamatos hozzáigazítását a munkaerő piaci követelményekhez. Természetesen történtek előrelépések, azonban az, hogy az Oktatás és képzés 2020-as első ciklusának kiemelt területei közé sorolja ezt a területet, azt mutatja, hogy még mindig nem sikerült teljes mértékben megvalósítani ezt a célkitűzést. Az Európai Unió több más célkitűzése is kapcsolódik a felsőoktatás és a szakképzések minőségének javításához. Ide tartozik a szakképzések vonzerejének javítása, amely ugyancsak megjelent már a 2010-es programban is. Minél jobban tudják biztosítani a szakképzési intézmények hallgatóik számára a sikeres elhelyezkedést, annál vonzóbb lesz annak a szakmának az elsajátítása. Ehhez ugyancsak a szakképzés minőségét kell javítani. A felsőoktatásban a lemorzsolódás csökkentésének egyik megoldási lehetősége a tananyag minőségének a javítása lehet. Persze nem szabad elfelejteni, hogy e tekintetben, a pályaorientációs tanácsadás javításának van az egyik legnagyobb szerepe, ugyanis a hallgatók jelentős része a középfokú tanulmányaikat befejezve, még mindig nincs tisztában képességeivel, és ezért nem látják a további

lehetőségeiket. Így megnő annak az esélye, hogy olyan szakot választanak, melyről később kiderül, hogy nem felel meg a képségeiknek.

A felnőtt oktatás és az átképzések fontossága

A felnőttek oktatásán azokat a 25 és 64 év közötti embereket értjük, akik részt vesznek valamilyen szintű oktatásban. A felnőttek oktatása különösen fontos, főleg az egész életen át tartó tanulás szempontjából. Azoknak a felnőtteknek, akik nem tudnak elhelyezkedni a munkaerőpiacon, lehetőséget kell biztosítani arra, hogy bekapcsolódhassanak az oktatásba, különösen a szakképzésbe, de akár a felsőoktatásba is. Meg kell adni a lehetőséget, hogy átképezhesse magát, és ezzel nagyobb esélyei legyenek a munkaerőpiacon. Igaz azonban a felnőtt oktatás biztosítása nem minden esetben teremti meg a könnyebb elhelyezkedést, mivel a vállalatok nagy része, szívesebben foglalkoztat fiatal pályakezdőket, mint az idősebb munkaerőt. Ennek érdekében ösztönözni kell az vállalati szektort arra, hogy az idősebb korosztályt is foglalkoztassa. Egy másik szegmense a felnőtt oktatásnak, azok a fiatal felnőttek, akik valamiért kiléptek az egész életen át tartó tanulás folyamatából, azonban a munkaerőpiacon kudarcot vallottak. Számukra is fontos megteremteni az újrakezdés lehetőségét. A felnőtt oktatás hatékonyságának növelése nagymértékben járulhat hozzá mind a munkanélküliek számának csökkenéséhez, mind pedig az életszínvonal emeléséhez.

A munkahelyi képzés fontossága

Az alkalmazottak képzése nemcsak a dolgozók érdekeit, de a vállalat jövőjének sikerét is meghatározhatja. Ahhoz hogy a vállalat fejlődni tudjon, legelőször be kellene fektetnie az alkalmazottai képzésébe. Amennyiben hajlandóak ezt megtenni, az kézzelfogható megtérülést hozhat a vállalatnak, mert így a dolgozó egyrészt új tudásra tehet szert és ez által hatékonyabban lesz képes ellátni munkáját, másrészt megnő az előrejutási lehetősége és ez által motiváltabb lesz munkájában. Sajnos ezeket az összefüggéseket a cégek többsége nem ismeri fel. Éppen ezért kellene ösztönözni őket, hogy kapcsolják be dolgozóikat az egész életen át tartó tanulás folyamatába. Ehhez az Uniónak nagyobb forrást kellene biztosítani a munkahelyi képzés támogatását célzó pályázatokkal.

A tanárok szerepe az oktatásban

Az alsó és középiskolai tanároknak kulcsfontosságú szerepük van az oktatásban, mivel tőlük függ a jövő generáció sorsa. Az ő feladatuknak kellene lennie, hogy felkészítsék a diákokat a felnőtt életre, és átadják számukra mindazokat a kompetenciákat, melyekre az életben szükségük lesz. A tanulmányok adatai alapján arra lehet következtetni, hogy a tanárok még mindig nincsenek eléggé megbecsülve Európában. Ennek pedig az a következménye, hogy tanárok nincsenek eléggé motiválva arra, hogy új tanulási módszerekkel, könnyebbé és érdekesebbé tegyék a hallgatók számára a tananyagot. Ezen kívül még mindig nincsenek megfelelő minőségű továbbképzési lehetőségek a tanárok számára, amely felkészítené őket a rájuk váró jövőbeni feladatokra. További probléma, hogy a tanárok nagy hányada már elmúlt ötven éves, és segítség nélkül nem tudnak alkalmazkodni az egyre gyorsabban változó követelményekhez. Ezzel párhuzamosan pedig, egyre kevesebb fiatal választja a tanári pályát, mivel nem látják benne a biztos megélhetést és a társadalmi megbecsülés lehetőségét. Ebből, pedig kiderül, hogy elsősorban a tanárok megbecsülésén kellene javítani, amely maga után vonná egy magasabb minőségű oktatás lehetőségét.

Az uniós ismeretek beépítése a középiskolai tananyagba

Az Európai Unióról még mindig keveset tudnak a tagországok állampolgárai, és még kevesebben értik működését. Ezt kihasználva a kormányok és különböző politikai pártok, nagyobb könnyen tudják befolyásolni az emberek véleményét az Unióval kapcsolatban. Sokszor vádolják az Európai Uniót azért, mert nem avatkozott be vagy éppen olyan esetekben avatkozott be, amikor nem kellett volna. Ebből is látszik, hogy még mindig nem sikerült megfelelő képpen beintegrálni az Európai Unióval kapcsolatos alapismereteket a középiskolai illetve a felsőoktatási rendszerekbe. Alapvető fontosságú lenne, hogy az emberek legalább alap szinten ismerjék az Európai Uniós intézményeket, azok feladatát, működését és hatásköreit. Ahhoz, hogy az Európai Unió hatékonyabban legyen képes fejlődni, az állampolgárainak motivációja is szükséges. Azonban, ha az emberek nincsenek tisztában, az Európai Unió alapvető céljaival, és e célok pozitív hatásaival, akkor nem lesznek érdekeltek abban, hogy segítség ezek elérését. Fontos, hogy megértsék, az egyként való együttműködés mindenki javát szolgálja, azonban ehhez az Európai Uniónak hatékonyabban kellene eljuttatni ezeket az információkat az emberekhez. Az általános és középiskolai oktatás kitűnő szintér arra, hogy a fiatalok megismerhessék az Európai Unió működését, azt, hogy miért szükséges az európai integráció és azt, hogy nekik milyen előnyük származhat mindezekből.

A hatékony nyelvtanuláshoz vezető út

Folytatva az előző bekezdés gondolatmenetét, a fiataloknak fel kell ismerniük, hogy az Európai Unió adta lehetőségeket ki kell használniuk. Ehhez pedig alapvető fontosságú a más nyelvek elsajátítása. Az Európai Unió azt tűzte ki célul, hogy minden Uniós állampolgár saját anyanyelvén kívül legalább két idegen nyelven képes legyen kommunikálni. Ennek érdekében pedig hatékonyabb nyelvtanítási módszereket kellene bevezetni az alap és középfokú oktatásba, valamint javítani kellene a nyelvtanárok képzésének minőségét. Ösztönözni kellene őket, minél hatékonyabb módszerek kialakítására. Ehhez, olyan képzésekre lenne szükségük, ahol olyan kompetenciákat sajátítanának el, melyek megkönnyítik a diákok számára a nyelvtanulással járó állandó problémák leküzdését, és érdekessé, vonzóvá tehetik számukra a tanulást. A nyelvtanulás talán az egyik legösszetettebb terület melyet tanárnak tanítania kell. A nyelvtanulásnak elsődlegesen minden szinten szórakozásnak kellene lennie és nem kötelezettségnek. A tanároknak érzékeltetnie kellene a diákokkal, hogy a nyelvtanulással, egy sokkal tágabb világ nyílik meg előttük, ahonnan sokkal több információhoz férhetnek hozzá, mintha csak saját anyanyelvüket használnák. Másik alapvető feltétele a hatékony nyelvtanulásnak a hallgatók saját anyanyelvének ismerete, ehhez pedig az anyanyelvi órák elengedhetetlenül fontosak. Ha az ember a saját anyanyelvével, annak szerkezetével, illetve az alapvető nyelvtani fogalmakkal, mint az alany, állítmány, tárgy stb. nincs tisztában akkor sokkal nehezebben, és koránt sem olyan hatékonyan tudja egy másik ország nyelvét elsajátítani. Alapjában véve az idegennyelv-tanulást a nemzeti nyelvtanórákon kellene kezdeni.

A diákok mobilitásának támogatása

Az Európai Unió tanulmányai alapján még mindig túl kevés hallgató végzi tanulmányait hosszabb vagy rövidebb ideig egy másik tagállamban. 2010-ben az erre vonatkozó számadatok szerint a diplomások nagyjából 10-15%-a a szakmai alapképzést elvégzők pedig 3%-a végzi tanulmányait teljesen vagy részben az unió egy másik tagállamában. Ezeket a számokat az Oktatás és képzés 2020 program 20% illetve 6%-ra kívánja növelni.[15] A célok elérése érdekében, először is hatékonyabb információ nyújtásra lenne szükség, mivel az ösztöndíj lehetőségekről szóló információk gyakran nem érnek célba. Éppen ezért jobb

[15] Európai Bizottság A Tanács és a Bizottság 2012. évi közös jelentése az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének végrehajtásáról (Oktatás és képzés 2020) Oktatás és képzés az intelligens, fenntartható és befogadó Európában (2012/C70/05) 6. old.

tájékoztatásra lenne szükség a diákok körében, hogy minél több lehetőség közül tudjanak választani. Az információ nyújtás terén azonban az ösztönző célú tájékoztatásnak is szerepet kell kapnia, mivel a diákok sok esetben nem ismerik fel, hogy a külföldön folytatott tanulmányok, milyen előnyökhöz juttathatják őket később. Továbbá szükség van, az ösztöndíjakra szánt források megemelésére annak érdekében, hogy a hátrányosabb helyzetű hallgatóknak is ki tudják használni ezeket a lehetőségeket.

5 Záró gondolat

Mindent összefoglalva, rengeteg megoldandó problémával néz szembe az Európai Unió és még hosszú út áll előtte, amíg ténylegesen meg tudja teremteni Európában a tudás alapú társadalmat. Máshogy fogalmazva az Európai Uniónak még sokat kell tanulnia ahhoz, hogy kialakítsa a legjobb módszereket az akadályok leküzdéséhez és az újabbak megelőzéséhez. Az Európai Unió jelenlegi oktatáspolitikája azonban jó irányba halad e módszerek kidolgozásához. Minél több tanulmány készül majd a jövőben annál könnyebben deríthetők fel az egyes szegmensek problémáinak okai. A mutatók korszerűsítésével és fejlesztésével pedig egyre pontosabb adatokat kaphatunk, melyek alapján egyre hatékonyabb megoldásokat találhatunk az oktatás minőségének és hatékonyságának növeléséhez.

A hatékony fejlődés elengedhetetlen eleme a nyitottság, és az hogy ne zárkózzunk el mások véleményétől, vagy bírálatától. Nyitottnak kell lenni az innovációra, nem csak uniós vagy nemzetállami, de állampolgári szinten is. Nemcsak az Európai Unió vagy a kormányok felelősek az oktatás minőségének javításáért, hanem mi emberek is, akik Európában élünk. Ha a legkisebb szinten, vagyis az egyén szintjén nem nyitottak az emberek, és nem motiváltak, hogy tegyenek azért, hogy jobbá tegyék környezetüket, akkor a felső szintek erőfeszítése nem sokat ér. Azonban az tény, hogy felsőbb szinten kell megteremteni a motivációt, ahhoz, hogy a folyamat beindulhasson. Ez a folyamat ugyan lassú, mivel az emberek gondolkodásának megváltoztatása generációkat vesz igénybe, azonban ha egyszer megteremtődik, ez a gondolkodás, akkor utána a folyamat jelentősen felgyorsul.

Irodalomjegyzék

- **A Bizottság közleménye (2007):** Az oktatásra és képzésre vonatkozó lisszaboni célkitűzések tekintetében elért haladás nyomon követésére szolgáló mutatók és referenciaértékek összefüggő keretrendszere COM (2007) 61 végleges Brüsszel
- **A Bizottság közlemény (2005):** A Tanács és a Bizottság 2006. évi közös időközi jelentése az „Oktatás és képzés 2010”munkaprogram megvalósításáról {SEC(2005) 1415} COM(2005) 549 végleges/2
- **A bruges-i közlemény (2010):** a szakképzés terén folytatott megerősített európai együttműködésről a 2011–2020-as időszakra vonatkozóan Bruges
- **EHEA Ministerial Conference (2012)**: Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area Bucharest Communiqué final version
- **Európai Bizottság (2001):** Az egész életen át tartó tanulás európai térségének valóra váltása Brüsszel COM (2001) 678 végleges
- **Európai Tanács, Brüsszel, (2002):** Az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseihez kapcsolódó részletes munkaprogram 6365/02 EDUC 27
- **Az Európai Unió Tanácsa (2004):** "oktatás és képzés 2010 " a lisszaboni stratégia sikere a sürgős reformokon múlik a tanács és a bizottság közös időközi jelentése az európai oktatási és képzési rendszerek célkitűzéseihez kapcsolódó részletes munkaprogram megvalósításáról Brüsszel 6905/04 educ 43
- **Az Európai Unió Tanácsa (2009):** Az Európai Unió intézményeitől és szerveitől származó tájékoztatások a tanács következtetései - Az oktatás és képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszeréről („oktatás és képzés 2020”) (2009/c 119/02)
- **Forgács András és Loboda Zoltán (2003):** Az Európai Unió a változó világban Az Európai Unió és a oktatás Press Publica
- **Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány (2013):** Fehér könyv az oktatásról A foglalkoztathatóságot, a méltányosságot és az alkalmazkodóképességet szolgáló oktatás Készült a Haza és Haladás Közpolitikai Alapítvány megbízásából Budapest

- **Kemény Gabriella (2002):** Országos Közoktatási Intézet Új Pedagógiai Szemle 2002. december Lisszabontól Barcelonáig - változások az oktatás és képzés közösségi koordinációjában
- **Oktatási Tanács (2001):** Az Oktatási Tanácsa jelentése az Európai Tanács felé – Az oktatási és képzési rendszerek jövőbeni konkrét célkitűzéseiről 2001. február 14. Brüsszel 5980/01 LIMITE EDUC 23
- **A Tanács 2010:** Az oktatás és képzés 2010. program megvalósítása 2004-2006-ban 2004. június 14-15, santpoort
- **A Tanács és a Bizottság (2008):** A Tanács és a Bizottság 2008. évi közös időközi jelentése az „Oktatás és képzés 2010" munkaprogram megvalósításáról „Az egész életen át tartó tanulás megvalósítása a tudás, a kreativitás és az innováció fejlesztése érdekében" 5723/08 EDUC 29 SOC 46
- **A Tanács és a Bizottság (2010):** A Tanács és a Bizottság időközi jelentése az „Oktatás képzés2010" munkaprogram megvalósításáról 5394/10 EDUC 11 SOC 21 Brüsszel
- **A Tanács és a Bizottság (2012):** A Tanács és a Bizottság 2012. évi közös jelentése az oktatás és a képzés terén folytatott európai együttműködés stratégiai keretrendszerének végrehajtásáról (Oktatás és képzés 2020) Oktatás és képzés az intelligens, fenntartható és befogadó Európában (2012/C 70/05)
- **A Tanács következtetései (2005):** Az ifjúságról a lisszaboni stratégia félidős értékelésének keretében (2005/c 85/02)
- **Új Pedagógiai Szemle (1998):** Az európaiság megteremtése az oktatás és a képzés segítségével - Az Európa Bizottság által felkért nemzetközi kutatócsoport jelentése Országos Közoktatási Intézet

Elektronikus irodalom

- **Az uniós szabályok összefoglalói A koppenhágai folyamat: a szakoktatás és képzés területén való fokozott európai együttműködés 2011. április 08** Forrás: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/ef0018_hu.htm **letöltés ideje: 2014.02.16**
- **Az uniós szabályok összefoglalói: A bolognai folyamat az Európai Felsőoktatási Térség kialakítása 2010. április 09:** Forrás: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11088_hu.htm **letöltés ideje:2014.02.13**
- **European Commission Eurostat 2014. március 20**: Forrás: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/data/database **letöltés ideje: 2013.01.16**
- **TEMPUS közalapítvány Leonardo Da Vinci program 2014. január 29**: Forrás: http://www.tpf.hu/pages/content/index.php?page_id=579 **letöltés ideje: 2014.01.23**

Melléklet

1. ábra

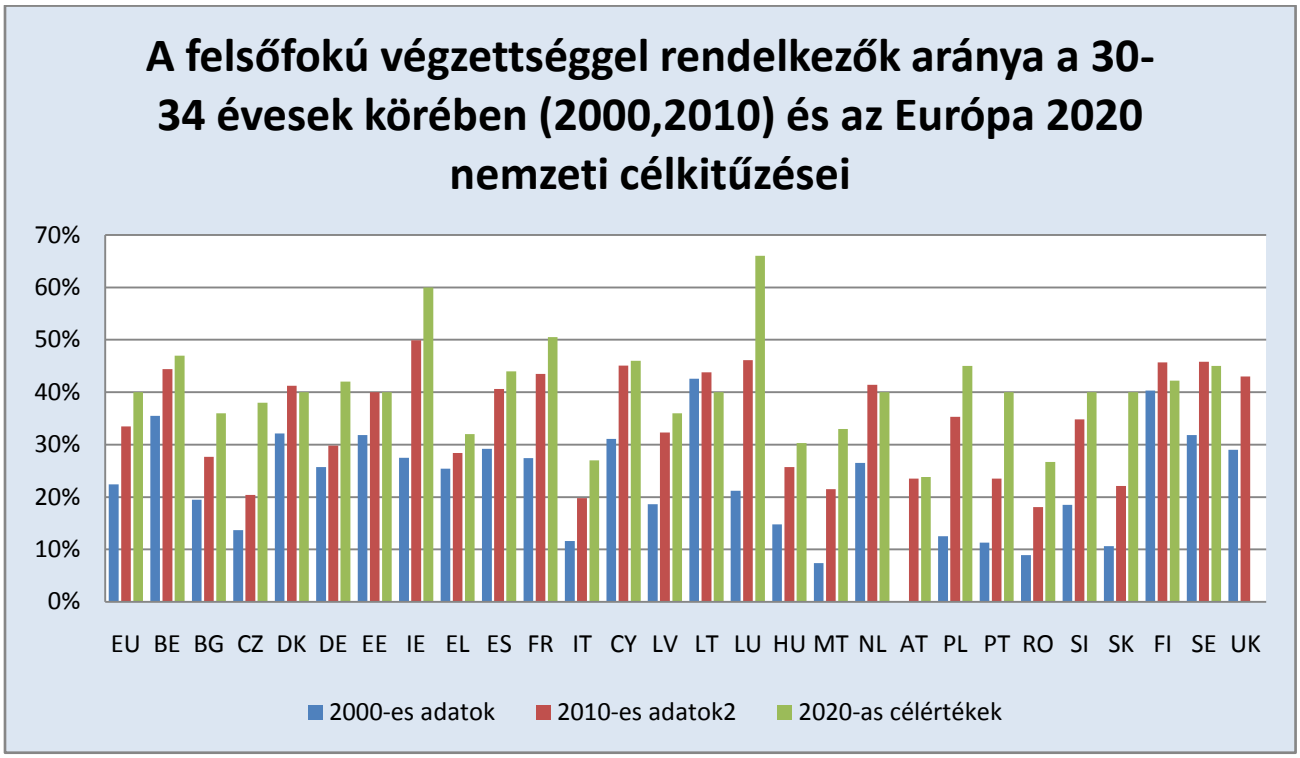

Forrás: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-577_hu.htm

2. ábra

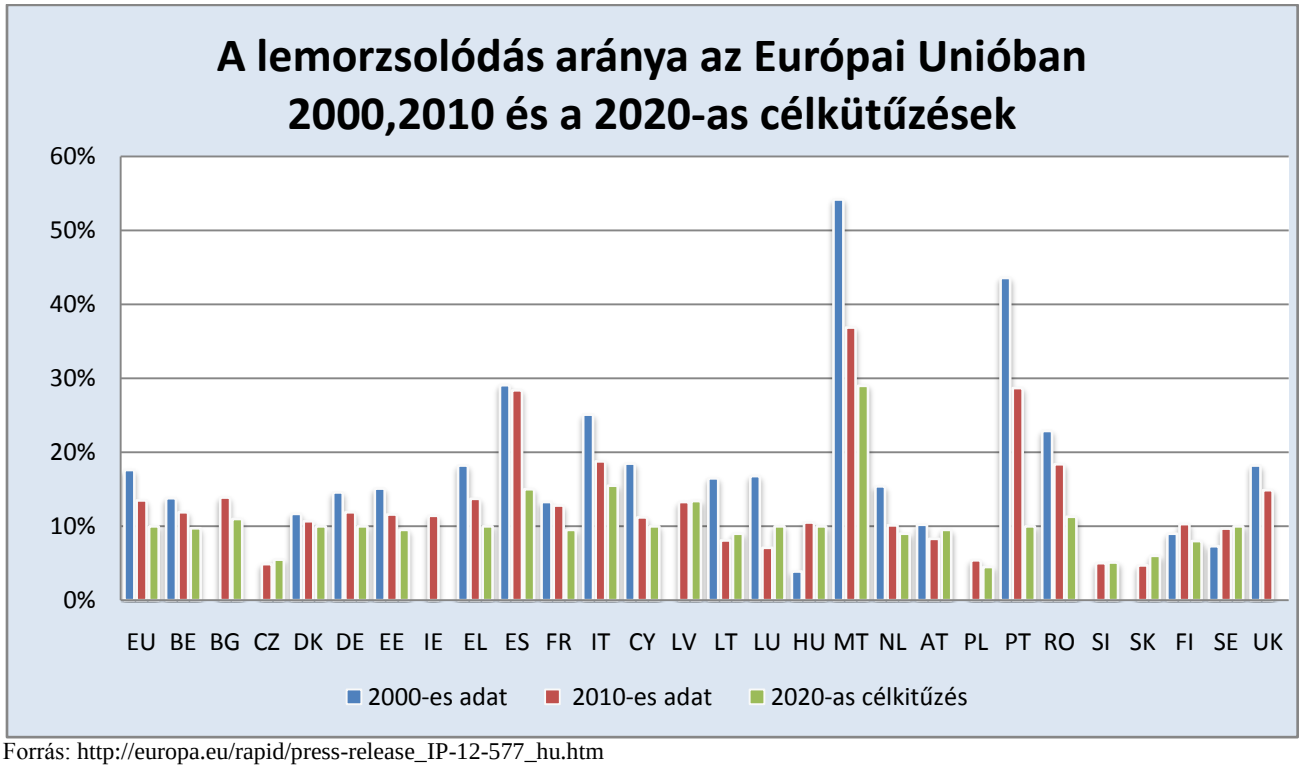

Forrás: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-577_hu.htm